

JAZZERFGOED

in Vlaanderen en Brussel

Eindrapport van het vooronderzoek

**Uitgevoerd door Matthias Heyman,
in opdracht van Resonant vzw**

red. Pieter Mannaerts

WOORD VOORAF

De voorliggende tekst is het eindverslag van het vooronderzoek naar jazz en erfgoed in Vlaanderen en Brussel in opdracht van Resonant vzw. Resonant is een dynamische en open netwerkorganisatie die het muzikaal erfgoed in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in kaart brengt, de zorg voor het behoud ervan stimuleert en het op een innovatieve wijze ontsluit en opnieuw bekend maakt. Het vooronderzoek was een nieuw beleidsvoorbereidend initiatief ter bevordering erfgoed niet-klassieke muziek. Jazzerfgoed is immers onontgonnen terrein in België, en het doel van dit vooronderzoek was om (de kennis van) het jazzerfgoed in kaart te brengen.

Het vooronderzoek werd opgesplitst in twee luiken: enerzijds het in kaart brengen van de huidige situatie van het jazzerfgoed, en anderzijds het verwerven van zoveel mogelijk concrete kennis over dit jazzerfgoed. Het werd uitgevoerd door drs. Matthias Heyman. De synthese van het eerste luik leidde tot dit eindverslag en geeft dus een status quaestionis van de huidige situatie (medio 2011) van het jazzerfgoed in Vlaanderen en Brussel (en bij uitbreiding Wallonië). Van het gevoerde bronnen- en literatuuronderzoek (het tweede luik) is de weerslag te vinden op de Resonant-website (www.muzikaalerfgoed.be). Beide luiken leidden ook tot de inhoud van de themapagina over jazzerfgoed, te vinden op dezelfde website.

In het kader van het vooronderzoek werd een reeks gesprekken gevoerd met een doorsnede van zowel de erfgoedsector (bibliotheken en bewaarinstellingen) als van het jazzmilieu (gaande van musici en concertprogrammatoren over docenten tot journalisten). De enige niet-bevraagde sector is het jazzminnend publiek zelf. De gecontacteerden werden gevraagd naar hun kennis van en interesse voor jazzerfgoed en naar hun noden en wensen hieromtrent. Uit de synthese van deze bevragingen volgden enkele algemene vaststellingen, een conclusie en enkele concrete voorstellen tot actie. De gebruikte vragenlijst is in bijlage opgenomen.

INHOUD

---

1. Afbakening	7
2. Het jazzerfgoedlandschap	8
2.1. Jazz in België.....	8
2.2. Jazzerfgoed in België.....	8
3. Status quaestionis	10
3.1. Publicaties	10
3.2. Onderzoek en onderwijs	11
3.3. Evenementen.....	12
3.4. Media.....	13
3.5. Opnames.....	13
3.6. Bewaarinstellingen, archieven en collecties	15
3.7. Onroerend en immaterieel erfgoed.....	19
4. Het jazznetwerk	21
4.1. Bewaarinstellingen / archieven / collectiebeheerders.....	22
4.2. Belangenverenigingen en intermediaire organisaties.....	22
4.3. Onderwijsinstellingen (coördinatoren – docenten jazzgeschiedenis)	22
4.4. Onderzoekers & academici jazz	22
4.5. Andere relevante instellingen & organisaties	23
4.6. Journalisten & pers	23
4.7. Musici (selectie)	23
5. Belangrijkste vaststellingen	24
5.1. Geen Vlaamse maar Belgische jazz	24
5.2. Het erfgoedveld is werkbaar en hanteerbaar	24
5.3. Weinig bekendheid/vertrouwdheid met erfgoedsector	25
5.4. Versplinterd erfgoed met moeilijke ‘toegang’	25
5.5. Grote gebrek aan bladmuziek en audiovisueel materiaal	25
5.6. Weinig aandacht in onderwijs.....	26
5.7. Geen standaardgeschiedenis	26
5.8. Weinig experts/specialisten	27
5.9. Geen of beperkte ontsluiting.....	27
5.10. Weinig coördinatie/samenwerking	27
6. Naar een gecoördineerde jazzerfgoedwerking	28
6.1. Langere termijn projecten	28
6.2. Eenmalige projecten	29
7. De eerste noodzakelijke ingrepen	33
Bijlage 1: Manifest	36
Bijlage 2: Vragenlijst jazz & erfgoed	37

1. AFBAKENING

Omwille van de duidelijkheid dienen we eerst een kritische maar voldoende open werkdefinitie van het begrip jazz te geven vóór we concreet ingaan op het jazerfgoed in Vlaanderen en Brussel.¹ Op deze manier willen we zo inclusief mogelijk werken binnen de paraplu-term ‘jazz’, hoewel dit wellicht voor overlappingsen kan zorgen met andere genres zoals pop of klassieke muziek.

Resonant beschouwt jazz als een aparte entiteit, los van klassieke muziek, populaire muziek en volksmuziek, hoewel er geregelde raakpunten en wederzijdse invloeden zijn geweest. We baseren ons gedeeltelijk op de definitie van jazz zoals die wordt gegeven door de encyclopedie *Grove Music Online*.² De auteurs stellen dat jazz verschillende gerelateerde betekenissen heeft:

1. een muzikale traditie met wortels in de muziekpraktijk van Afro-Amerikanen aan het begin van de 20ste eeuw;
2. een houding op vlak van muziekuitoefening gekenmerkt door een organisch creatief proces gebruik makende van onder meer improvisatie en persoonlijke inbreng;
3. een stijl gekenmerkt door het gebruik van syncopering, melodische en harmonische kenmerken uit de blues, cyclische vormstructuren en een soepele ritmische frasering (of ‘swing’).

Hoewel deze definitie relatief breed is, is ze niet allesomvattend. Immers, niet alle jazz maakt gebruik van improvisatie of heeft Afro-Amerikaanse wortels. De exacte grens tussen stijlen is erg vaag. In de afbakening willen we zeker ook deze ‘grensgevallen’ opnemen, waaronder de vrije improvisatiemuziek en de meer dance-gerichte mix tussen jazz en electronica.

In het voorliggende rapport gaan we nog een stap verder en nemen we ook de zogeheten ‘jazzprehistorie’ (strikt genomen protohistorie) op in ons werkkerrein. Deze prehistorie omvat zo ook de rechtstreekse voorlopers van jazz, zoals ragtime, blues en populaire Amerikaanse muziek uit het begin van de twintigste eeuw (minstrel shows, vaudeville en cabaret, musicals, etc.), tenminste in de mate dat deze voorkwamen in België (zowel door rondtrekkende internationale groepen als door lokale beoefenaars).

In combinatie met de reeds bestaande werking rond klassieke muziek bij Resonant en met de door Resonant opgestarte vooronderzoeken rond volksmuziek en niet-klassieke (of commerciële) muziek, draagt dit vooronderzoek bij tot een relatief omvattende werking op vlak van ons muzikaal erfgoed.

---

¹ Zoals zal blijken is het moeilijk en weinig zinvol om een onderscheid te maken tussen Vlaamse, Brusselse of Waalse jazz. Reeds sinds het ontstaan van de Belgische jazz is er sprake van één nationale scene zonder taalbarrière. Hoewel we in dit eindrapport geregeld over *Belgische of nationale jazz* geschiedenis en –erfgoed spreken, neemt dit niet weg dat we op vlak van jazerfgoed een afbakening hanteren overeenkomstig met de missie van Resonant als Vlaams centrum voor muzikaal erfgoed. Zie ook ‘5. Vaststellingen’.

² Mark Tucker & Travis A. Jackson, ‘Jazz’, *Grove Music Online*, www.oxfordmusiconline.com (eigen vertaling). Alle in dit document vermelde websites werden voor het laatst geraadpleegd in juli 2011.

2. HET JAZZERFGOEDLANDSCHAP

2.1. Jazz in België

Zowel in België als internationaal heeft jazz sinds zijn ontstaan een eigen identiteit, gedefinieerd door een eigen traditie, een eigen publiek, een specifieke groep beoefenaars (zowel liefhebbers als professionelen), een eigen speeldcircuit en een eigen historiografie. Hoewel jazz nog maar ruim één eeuw oud is, is hij al enige tijd geïnstitutionaliseerd, onder meer door middel van inbedding in het hoger onderwijs en als onderwerp van academisch onderzoek. Zo wordt het genre bijvoorbeeld sinds 1987 door de Verenigde Staten officieel erkend als kunstmuziek.³ Ook in België heeft jazz stilaan de nodige erkenning gevonden, mede dankzij de implementatie van jazzopleidingen aan alle instellingen voor hoger muzikonderwijs in de jaren negentig.

Al sinds de invoering van jazz in België is er een grote interesse voor jazz en een historisch besef van de intrinsieke waarde van het genre, wat onder meer blijkt uit de publicatie van de – wereldwijd! – eerste ernstige studie over jazzgeschiedenis, *Aux Frontières du jazz* (1932) van de Belgische advocaat Robert Goffin en uit de vroege verwevenheid van jazz met de Belgische muziekindustrie (onder andere platenlabels, concertzalen, muziekwedstrijden, het magazine *Music*).⁴ We kunnen dus onomwonden stellen dat België kan bogen op een zeer rijk en boeiend, maar grotendeels onbekend en onontgonnen jazzverleden.

2.2. Jazzerfgoed in België

Op het vlak van erfgoed neemt jazz in België eveneens een unieke plaats in. Er is heel wat waardevol jazzerfgoed aanwezig, maar het is erg versnipperd en er is nauwelijks enige centrale coördinatie of samenwerking ter bevordering van dit erfgoed. Niettemin kunnen we enkele succesvolle erfgoedacties signaleren, zoals het deponeren bij en de valorisatie van de collectie-Pernet door het Muziekinstrumentenmuseum te Brussel of de verwerving van de collectie-Michiels door de Antwerpse Conservatoriumbibliotheek, dankzij de bemiddeling van Resonant. Ook de werking van La Maison du Jazz de Liège is exemplarisch in zijn rol als bewaarplaats en documentatiecentrum voor de Belgische jazz.⁵

Dat er nood is aan een verdere werking omtrent ons jazzerfgoed is van belang voor de huidige academisering van het hoger muzikonderwijs: de onderzoeksafdelingen zijn zonder twijfel gebaat bij een gestructureerd jazzerfgoedbeleid met mogelijkheden tot ontsluiting en valorisatie van dit erfgoed. Daarnaast mogen we ook niet voorbijgaan aan de toenemende interesse voor (populaire) muziek bij andere academische opleidingen zoals musicologie, geschiedenis en communicatiewetenschappen.

---

³ Zie <http://www.hr57.org/hconres57.html>.

⁴ Robert Goffin, *Aux Frontières du Jazz*. Parijs: Edition du Sagittaire, 1932.

⁵ Meer over deze instellingen in '3. Status Quaestionis'.

Buiten de landsgrenzen zijn voorbeelden van een jazzerfgoedwerking op te merken, bij onder meer het Nederlands jazz Archief en het Norsk jazzarkiv.⁶ Deze expertise- en documentatiecentra zorgen zowel nationaal als internationaal voor sensibilisatie voor en zichtbaarheid van hun nationaal jazzerfgoed door middel van opnames, publicaties, lezingen en een raadpleegbaar archief.⁷ Het spreekt voor zich dat een dergelijke werking de uitstraling en reputatie van jazz in en uit deze landen ten goede komt, en de jazzscene uit het verleden en haar erfgoed als promotiemiddel kan worden ingezet voor de huidige jazzscene. Naar alle verwachting is een dergelijke werking niet enkel nuttig voor academici en professionele musici, maar is het eveneens bijzonder bruikbaar voor de onderwijssector en het liefhebbersmilieu (zoals de talrijke amateurbigbands in Vlaanderen) en spreekt het zeker het geïnteresseerde publiek aan.

De aandacht voor de eigen jazztradities, achtergronden en geschiedenis is een recente Europese trend, daar waar men in het verleden zich vaak oriënteerde op het Amerikaanse model (o.a. op het vlak van het repertoire). Zo werd in 2010 een driejarig Europees onderzoeksproject opgestart, *Rhythm Changes*.⁸ Hierin gaat een onderzoeksteam samengesteld uit universiteiten van vijf Europese landen (Groot-Brittannië, Nederland, Oostenrijk, Zweden en Noorwegen) op zoek naar de eigenheid en identiteit van Europese jazz en de respectievelijke nationale jazzstijlen in het bijzonder. Het is duidelijk dat men hiervoor het eigen erfgoed als één van de onderzoeksbronnen hanteert. Eén van de eerste tastbare resultaten van dit onderzoek is het verschijnen van een *NL Real Book*, een partiturencompilatie met Nederlandse jazzcomposities van vroeger en nu.⁹

Een dergelijk prestigieus project is uiteraard enkel mogelijk met een gestructureerde basis voor het jazzerfgoed, bijvoorbeeld via gespecialiseerde academici en een gecoördineerde jazzerfgoedwerking. Meer aandacht voor ons eigen jazzerfgoed past dus niet alleen uitstekend binnen de huidige tijdsgeschiedenis maar is absoluut noodzakelijk voor een internationale profilering van onze nationale jazz, zowel historisch als hedendaagse.

Resonant wil zich dan ook inzetten om dit specifieke erfgoed vanuit een sectorgedragen visie te erkennen, mee in te staan voor de sensibilisatie van jazzerfgoedvormers en –dragers en het gebruik van jazzerfgoed te stimuleren en te ondersteunen (het aansturen van onderzoek, samenwerking bij uitvoeringen of exposities, etc.). Zo willen we actief meewerken aan een opwaardering van ons nationaal jazzerfgoed.

---

⁶ Zie <http://www.jazzarchief.nl> en <http://www.jazzarkivet.no>.

⁷ Ook Duitsland, Oostenrijk, Italië, Finland, Zweden en Groot-Brittannië hebben een nationaal jazzarchief. Opvallend is het ontbreken van vergelijkbare archieven in Frankrijk.

⁸ <http://www.rhythmchanges.net>.

⁹ <http://www.rhythmchanges.net>.

3. STATUS QUAESTIONIS

Allereerst volgt een situatieschets van de huidige staat van ons jazzerfgoed, waarbij zoveel mogelijk vlakken in kaart worden gebracht: publicaties, onderzoek en onderwijs, acties zoals tentoonstellingen, uitvoeringen, media, opnames, bewaarinstellingen, archieven en collecties.

3.1. Publicaties

Het aantal publicaties (boeken, artikels of digitale teksten) over Belgische jazzgeschiedenis is beperkt, veelal geschreven door liefhebbers en bijgevolg van een erg wisselende kwaliteit: sommige lijken weinig gedocumenteerd of verouderd en soms ook taalkundig van een bedenkelijk niveau.

Als boekpublicaties zijn er enkele biografieën of anekdotische werken verschenen, naast een handvol uitgaven naar aanleiding van evenementen, zoals *Jazz Middelheim*, of in een specifieke context, zoals het *Lexicon van de Muziek in West-Vlaanderen*, dat aandacht besteedt aan West-Vlaamse jazzmusici.¹⁰ Een uitgebreid overzichts- of referentiewerk van de Belgische jazzgeschiedenis is echter onbestaande. Een eerste poging werd ondernomen door Robert Pernet in zijn *Jazz in Little Belgium* (1967, niet langer verkrijgbaar); een geplande revisie is helaas niet meer verschenen vóór Pernet's overlijden in 2001. Het vakgebied van jazzgeschiedenis is de laatste twintig jaar bovendien sterk geëvolueerd, wat dit toch verdienstelijke boek verouderd maakt, zowel vanwege de beperktheid in de tijd (uiteraard enkel jazz van vóór 1966) als qua contextualisering en methodologie.

Robert Pernet is evenwel verantwoordelijk voor een 'must-have' voor iedereen met een interesse voor onze jazzgeschiedenis, zijn *Belgian Jazz Discography* (1999). Dit boek biedt een complete discografie van alle bekende opnames door en met Belgische jazzmusici van de eerste ragtimeopnames uit het begin van de twintigste eeuw tot en met 1999. Deze publicatie is te raadplegen in enkele documentatiecentra en nog beperkt verkrijgbaar via het Muziekinstrumentenmuseum (MIM) in Brussel. Naar aanleiding van het verwerven van de collectie-Pernet door het MIM verscheen een begeleidend boekje, *Jazz in Little Belgium: de Verzameling Robert Pernet*, dat onder meer een inleiding op de Belgische jazzgeschiedenis bevat.¹¹ Dit werkje is de meest betrouwbare en nog verkrijgbare publicatie over de Belgische jazzgeschiedenis. Ook de liner notes bij de gelijknamige dubbel-cd (niet langer verkrijgbaar) biedt verdere informatie.

Gespecialiseerde tijdschriften over jazz in België zijn er nauwelijks en deze handelen meestal over de huidige jazzbeleving (interviews, recensies, concertaankondigingen, etc.). Het Nederlandstalige *Jazzmozaïek* (een uitgave van Muziekmozaïek) maakt wel geregeld plaats voor jazzgeschiedenis (zowel nationaal als internationaal), en in het verleden verschenen in *Jazzmozaïek* enkele artikels van Albert Michiels. Recent (juni 2011) startte in dit tijdschrift een vierdelige reeks over Belgische jazz in het interbellum, naar aanleiding van het onderzoek van Leon Lhoëst (zie verder).

---

¹⁰ Mark Van den Hoof & Rob Miseur, *Jazz Middelheim*. Brussel: VRT, 1991; *Lexicon van de Muziek in West-Vlaanderen*, ed. Antoon Defoort, Brugge: Vereniging van West-Vlaamse Schrijvers, 7 volumes, 2000-2006.

¹¹ Malou Haine, *Jazz in Little Belgium: de Verzameling Robert Pernet*, Brussel: MIM, 2004.

Op vlak van digitale publicaties is de situatie gelijkaardig. Aangezien het internet als een ongecontroleerd publiek forum fungeert, laat ook de kwaliteit van de meeste sites omtrent de Belgische jazzgeschiedenis te wensen over. Het internet is dient bijgevolg met de nodige kritische zin te worden gebruikt als informatiebron.

Een bibliografisch overzicht is terug te vinden op de jazz-themapagina op de Resonant-website, www.muzikaalerfgoed.be.

3.2. Onderzoek en onderwijs

Onze jazzgeschiedenis bleef nog relatief onontgonnen in het onderzoek, hoewel een aantal thesissen, masterproeven en papers is gewijd aan bepaalde aspecten. Het valt op dat er de laatste jaren een toename is aan onderzoek met betrekking tot jazz (zowel over nationale als internationale onderwerpen), en dit vooral vanuit disciplines binnen de humane wetenschappen, zoals geschiedenis, literatuur- of theaterwetenschappen, communicatiewetenschappen of sociologie. Jazz wordt daarbij niet uitsluitend als een muzikaal genre beschouwd, maar ook als een breder socio-economisch en cultureel fenomeen. Zo heeft een aantal thesissen de relatie van jazz met literatuur als onderwerp, wat aansluit bij de meest recente stromingen binnen de jazzwetenschap, de *new jazz studies*.¹²

De afdelingen musicologie nemen in België een unieke positie in. Er zijn slechts drie erkende afdelingen (aan de KU Leuven, de UGent en de ULB), maar deze besteden weinig of geen aandacht besteedt aan jazz (nationaal noch internationaal), wat voor een muzikwetenschappelijke opleiding toch een lacune betekent. De verklaring ligt gedeeltelijk in beperkte studentenaantallen en bijgevolg beperkte middelen voor een beperkt aantal docenten. Bovendien heeft geen van de huidige docenten een achtergrond in jazz of populaire muziek. Anderzijds werkt het fenomeen mogelijk in beide richtingen: een verbreding van het opleidingsaanbod door het opnemen van andere dan de westerse kunstmuziekstijlen zou de opleidingen musicologie aantrekkelijker kunnen maken en meer studenten kunnen aantrekken. Wel moet worden vermeld dat de keuze van thesisonderwerpen aan de KU Leuven (en schijnbaar ook aan de ULB) vrij is, en dus jazzgerelateerde onderwerpen mogelijk zijn. Toch valt een gespecialiseerde academische begeleiding voor deze én andere afdelingen (bv. als optievak) aan te raden, onder meer voor het kritisch raadplegen van publicaties en andere bronnen.¹³

Academisch onderzoek aan de instellingen voor hoger muziekonderwijs is nog maar enkele jaren geformaliseerd, maar vooralsnog lijkt bij de jazzafdelingen weinig interesse te bestaan voor onderzoek. Binnen het recente onderzoek heeft slechts een handvol projecten betrekking tot jazz, en dit zijn uitsluitend afstudeerprojecten met een internationale focus. Aansturing tot onderzoek naar ons eigen erfgoed lijkt dus primordiaal. Het voorlopig enige relevante onderzoek werd tussen 2009 en 2011 aan het Conservatorium te Antwerpen gevoerd door Leon Lhoëst, onder de titel *Onderzoek naar de oorsprong, ontwikkeling en specifieke eigenheden van de Belgische jazz ten tijde van het interbellum, en naar parallellen en verschillen met andere Europese en Amerikaanse jazz uit dezelfde periode*.¹⁴ Verder stellen we vast dat ook in de lessen

---

¹² Cf. O'Meally, Edwards & Griffin, *Uptown Conversation, The New Jazz Studies*, New York, Columbia University Press, 2004.

¹³ Met dank aan musicologen Lieven Van Ael en Heidi Moyson.

¹⁴ Zie het artikel in *Forum*, p. 41 (http://www.artesis.be/conservatorium/upload/docs/Forum_6_o809_web.pdf); en het artikel in *Jazzmozaïek*, dat werd gereproduceerd in *Forum*, p. 29-32 (http://www.artesis.be/conservatorium/upload/docs/Forum_6_1011_web.pdf).

jazzgeschiedenis weinig of geen aandacht geschonken wordt aan Belgische jazz. Wel zijn er enkele privé-initiatieven op dit vlak,¹⁵ en lijkt er enige verandering op til in de cursussen aan o.m. het Lemmensinstituut en de Jazzstudio.

Het gebrek aan onderzoek naar de Belgische jazz en gespecialiseerde academici heeft ook als resultaat dat het volledig ontbreekt aan onderzoeksartikels over Belgische jazz in gespecialiseerde vaktijdschriften of referentiewerken. Tekenend hierbij is het ontbreken van een hoofdstuk over Belgische jazz in het volume 42 (2010) van het jaarboek *Jazzforschung / Jazz Research*, dat als thema jazzonderzoek in Europa had.¹⁶ Ook in de belangrijkste muziekencyclopedie, *New Grove Online*, is de jazz uit België opvallend afwezig. Voor de toekomst moet deze belangrijke stap worden gezet, om ons nationale erfgoed en de grote waarde ervan bekend te maken bij de internationale onderzoeksgemeenschap.

3.3. Evenementen

Evenementen omtrent het Vlaamse of Belgische jazz erfgoed vinden slechts sporadisch plaats en ontstaan meestal vanuit een privé-initiatief. Albert Michiels zette bijvoorbeeld geregeld tentoonstellingen op in Hoeilaart waarbij hij putte uit zijn eigen collectie. Vanuit Michiels' stimulans is ook het Belgian Swing jazz Orchestra ontstaan, het enige Belgische jazzensemble ontstaan dat zich uitsluitend wijdt aan het 'traditionele' Belgische repertoire (in casu de muziek uit het interbellum).¹⁷ Een recent project (2004) rond de Antwerpse tenorsaxofonist Jack Sels presenteerde een combinatie van een theatervoorstelling met livemuziek. Daarbij is gebruik gemaakt van origineel bronnenmateriaal, onder meer uit het privéarchief van Sels.¹⁸

Onder de 'officiële' acties vermelden we verder een hommage aan de bigbandleider Fud Candrix door de lokale erfgoedcel Tongeren en een unieke 'oral history'-cdbox van de Luikse jazz.¹⁹

Het absolute hoogtepunt waren de acties die rond 2004 gebeurden naar aanleiding van de deponering van de collectie-Pernet door het Muziekinstrumentenmuseum te Brussel via de Koning Boudewijnstichting. Rond de collectie werden een tentoonstelling, een dubbel-cd en een begeleidende publicatie gerealiseerd. Bovendien nam de Koning Boudewijnstichting ook de heruitgave van Pernet's *Belgian Jazz Discography* op zich. Dit alles genereerde heel wat media-aandacht, zowel van geschreven als gesproken pers. Qua valorisatie was dit zonder twijfel het meest besproken erfgoedevenement betreffende Belgische jazz. Het is dan ook jammer dat deze collectie nauwelijks enkele jaren later volledig uit de schijnwerpers is verdwenen.²⁰

---

¹⁵ Zie '3.3. Evenementen'.

¹⁶ *Jazz Research* 42 (2010), gepubliceerd door de International Society for Jazz Research, <http://www.jazzresearch.org/1/1/node/511>.

¹⁷ Het wordt geleid door Johan Vandendriessche; zie <http://www.belgianswingjazzorchestra.com>.

¹⁸ <http://www.kkunst.com/kk/20040202624.php>.

¹⁹ Zie <http://www.erfgoedceltongeren.be>. In verband met Luik, zie '3.6.1. Bewaarinstellingen'.

²⁰ Andere acties werden aangekondigd maar nog niet gerealiseerd, onder meer een vervolg op de ontsluiting van de collectie-Pernet door het MIM, en een expo in het Museum Vleeshuis naar aanleiding van de verwerving van de collectie-Michiels door de Conservatoriumbibliotheek te Antwerpen (via Resonant).

Enkele privé cursussen kunnen worden vermeld. Door de educatieve instelling Halewynstichting wordt de laatste jaren een initiatie tot de Belgische jazzgeschiedenis gegeven, en ook in de vierdelige cursus Jazzclass van de vzw Jazzlab Series wordt aandacht gegeven aan de Belgische jazzgeschiedenis.²¹ In het verleden organiseerde La Maison du Jazz de Liège een soortgelijke initiatie cursus. Dit zijn tot op heden de enige pedagogische cursussen gewijd aan ons Belgisch jazz erfgoed.

3.4. Media

De aangehaalde media-aandacht voor de Pernet-collectie was eerder uitzonderlijk, want buiten het occasionele krantenartikel over Belgische jazz zijn er enkel de reeds bestaande radioprogramma's op Klara en af en toe een TV-uitzending op Exqi Culture.²² Bij alle media ligt de nadruk uiteraard eerder op actuele tendensen eerder dan op het erfgoed van de jazz. Een (kleine) uitzondering hierop is de website Cobra.be, de digitale tegenhanger van Klara, waarop af en toe videofragmenten uit het VRT-beeldarchief terug te vinden zijn. Meestal kaderen deze in een specifieke gebeurtenis, recent nog de tachtigste verjaardag van Freddy Sunder, wat enkele mooie fragmenten van Sunder en het BRT-orkest onder leiding van Francis Bay opleverde. Hoewel dit al een eerste stap in de goede richting is, ligt ook hier de focus vooral op de grote namen zoals Toots Thielemans en Philip Catherine, terwijl er ongetwijfeld nog zoveel ander fantastisch beeld- en geluidsmateriaal in deze archieven ligt verborgen.

Hoewel ze de organisatie van Jazz Middelheim niet meer in handen heeft, blijft de openbare omroep nog wel een bevoorrecht partner. De meeste edities krijgen dan ook aandacht van de VRT, waarbij ook het verleden van het festival aan bod komt door middel van te beluisteren of te bekijken archiefopnames. Naar aanleiding van de dertigste editie van Jazz m Middelheim werd zelfs een virtueel *Jazz Middelheim Museum* opgezet.²³ Hoewel dit maar tijdelijk online te bezoeken is, en het potentieel van zowel het internet als het VRT-archief grotendeels onbenut blijven, is het initiatief zeker toe te juichen.

Daarnaast maakt de VRT af en toe ook zelf producties rond jazz. Zo was er in 1980 een lange tweedelige documentaire getiteld *jazz in België: De Geschiedenis*. Dit is een uniek document omdat hierin verschillende inmiddels overleden persoonlijkheden uit ons nationaal jazzverleden aan het woord kwamen, hoewel de documentaire voor het overige verouderd is, zowel qua productie (een saaie, belerende voice-over) als qua inhoud (beperking tot de jaren '70). Het eerste deel van deze documentaire is (in aparte stukken) te bekijken op *Cobra.be*.²⁴ Van recenter datum zijn twee afleveringen in de documentairereeks *Goudvis* over Philip Catherine en Jef Neve.

3.5. Opnames

Eén van de grootste voordelen van jazz en andere meer hedendaagse muziekstromingen ten opzichte van klassieke muziek is dat we vaak nog de eigenlijke muziek in zijn originele context kunnen horen, hetzij door de componist/arrangeur zelf, hetzij door een (relatief) contemporaine band of muzikant. Dit zorgt ervoor dat de nadruk veel sterker op audio-en

---

²¹ <http://www.halewynstichting.be>.

²² Beide types programma's worden telkens laat op de avond geprogrammeerd: jazz heeft blijkbaar geen plaats in het daglicht.

²³ <http://www.cobra.be/cm/cobra/muziek/110701-sa-jazzmiddelheimmuseum>.

²⁴ <http://www.cobra.be/cm/cobra/cobra-mediaplayer/muziek/1.679673>.

beeldmateriaal komt te liggen. Dit deel van het erfgoed is dan ook van onschatbare waarde als bron voor professionele uitvoeringen of academisch en artistiek onderzoek, en biedt de geïnteresseerde student of luisteraar een unieke luisterervaring. Daarom volgt hier een kort overzicht van enkele beschikbare opnames die uitsluitend originele uitvoeringen bevatten.

Eén van de meest relevante opnames is de reeds vermelde dubbel-cd *Jazz in Little Belgium: de Verzameling Robert Pernet* (2003), een uitgave van de Koning Boudewijnstichting. Het is een verzamel-cd met grotendeels onuitgegeven opnames uit de collectie-Pernet die een overzicht geven van de Belgische jazz tussen 1927 en 1968. De opname is helaas niet meer verkrijgbaar, hoewel er nog steeds vraag naar is.²⁵

Vermelden we eveneens de verzamelaar *50 Years of Belgian jazz* door wijlen jazzpromotor Juul Anthonissen, die ook een beperkter overzicht geeft van de Belgische jazzgeschiedenis, maar wel recentere opnames bevat (1938–1988). Specifiek voor de Belgische swingperiode zijn er heruitgaven van opnames door de jazzorkesten van Stan Brenders en Fud Candrix,²⁶ en twee compilaties getiteld *The Golden Age of Belgian jazz* op September Records van Hans Kusters, een label dat geregeld actieve aandacht schenkt aan historische Belgische jazzopnames.²⁷

Jammer genoeg zijn enkele relevante platen niet uitgebracht op cd, en intussen ook op vinyl quasi onvindbaar geworden. We denken hierbij aan *The Complete Jack Sels*, door jazzcriticus Mon Devoghelaere uitgebracht op zijn eigen Vogel Records, maar ook de lp *Jazz in Little Belgium* (geen verband met werk van Pernet) die in het kader van de Wereldtentoonstelling in 1958 werd uitgebracht als staalkaart van de jongste generatie Belgische jazzmusici. Er was op de expo zelfs een speciale dag ter promotie van Belgische jazz!

Daarnaast zijn er nog enkele opnames uitsluitend gewijd aan Belgisch jazz erfgoed, meest recent nog de cd *In a little Provincial Town – A Tribute to Bobby Jaspar & René Thomas* door het Tuesdaynight Orchestra (September Records, 2011)²⁸, maar ook eerder al cd's door onder meer Michel Herr.²⁹

Tot slot zijn er nog enkele meer courante opnames van de 'grotere' namen die (mits enig zoekwerk) nog te verkrijgen zijn, waaronder heruitgaven op cd van en met Bobby Jaspar, René Thomas, Francy Boland, Philip Catherine en uiteraard Toots Thielemans. Dat dit allemaal mensen zijn die in het buitenland zijn doorgebroken is hier wellicht niet vreemd aan. Een oplijsting van deze opnames valt echter buiten het bestek van deze studie.

Zoals te merken valt, zijn er ook op het vlak van opnames heel wat lacunes. Zelfs meer recente bands met internationale namen (waardoor je dus toch internationaal enige interesse in zou verwachten) zijn quasi onvindbaar, denken we maar aan *Mauve Traffic* van de Luikenaar Steve Houben, maar ook met de intussen wereldberoemde Bill Frisell. Het is duidelijk dat deze 'auditieve leemtes' in de Belgische jazzgeschiedenis weinig bevorderlijk zijn voor de visibiliteit en (h)erkenning bij musici, studenten en het publiek. In een muziekgenre waarin het auditieve aspect zo sterk integraal deel uitmaakt van de uitvoeringspraktijk (vaak worden opnames eerder dan bladmuziek als basis voor studie gebruikt) vormen die leemtes dan ook een groot probleem voor een gedegen erfgoedwerking.

---

²⁵ Fnac Gent heeft nog steeds een wachtlijst voor het geval de cd terug zou uitkomen!

²⁶ http://www.swingtime.de/cd_wuthe/dtswingdt.html.

²⁷ *The Golden Age of Belgian jazz*, September Records 05127, 2 volumes, 2003.

²⁸ http://www.jazzinbelgium.com/album/tuesday.night.orchestra_in-a-little-provincial-town.

²⁹ http://www.jazzinbelgium.com/album/michel.herr.jack.van.poll_a-tribute-to-belgian-jazz.

3.6. Bewaarinstellingen, archieven en collecties

Een overzicht krijgen van jazzarchieven en -collecties is geen sinecure: veel is nog in handen van privéverzamelaars, van wie een deel weliswaar is opgespoord, terwijl van anderen nog alle gegevens ontbreken. Daarnaast blijkt dat de meeste bewaarplaatsen zelf geen gedetailleerd overzicht hebben van hun archief of de relevante collectie. Dit sluit uiteraard aan bij het alomgekende probleem van een tekort aan middelen, mensen en tijd om aan inventarisatie te doen.

Wel konden we vaststellen dat alle vormen van erfgoed aanwezig zijn: bladmuziek, muziekdocumentatie, audiovisuele dragers en muziekiconografisch materiaal. In mindere mate is ook muziekkapapparaat (vooral in de collectie-Pernet) te vinden. De enige uitzondering zijn muziekinstrumenten zelf, die in quasi geen enkele bewaarplaats voorkomen.³⁰ Ook opmerkelijk is dat geen enkele instelling actief op zoek gaat naar jazz-erfgoed, maar meestal via schenkingen of via een kennissennetwerk aan zijn materiaal komt.

3.6.1. Bewaarinstellingen gespecialiseerd in jazz

De bewaarplaatsen gespecialiseerd in jazz hebben geen persoonsgebonden collecties of archief en nemen bovendien ook nog andere rollen op zich, waaronder deze van documentatiecentrum en belangenbehartiger. De andere, meer algemene bewaarplaatsen worden verder in de tekst behandeld.

De belangrijkste gespecialiseerde bewaarplaats in België is La Maison du Jazz de Liège et de la Communauté Française.³¹ Dit had origineel een jazzmuseum moeten worden, maar werd bij zijn definitieve vormgeving in 1994 uiteindelijk een bewaarplaats, belangenbehartiger en documentatie- en studiecentrum. Het huisvest een indrukwekkende verzameling aan literatuur (boeken, tijdschriften en zelfs stripalbums), audio- en videomateriaal (78 toerenplaten, lp, cd, dvd en VHS) en ephemera (affiches, foto's). Bladmuziek is in mindere mate aanwezig. Daarnaast fungeert het Maison du Jazz als een soort wettelijk depot doordat het er naar streeft om alle nieuwe Belgische jazz-cd's aan te schaffen. Verder organiseert het activiteiten als lessenreeksen, videomiddagen, een (occasionele digitale) tentoonstelling (bv. over het festival van Comblain-la-Tour),³² samenwerkingen bij concerten en publiceert het een maandelijks digitaal infoblad. La Maison staat open voor iedereen en alle materiaal kan in principe ter plaatse worden bestudeerd. Een gedeeltelijke inventaris is te raadplegen via het internet.³³ Deze is nog niet up-to-date, maar wordt zo goed mogelijk aangevuld.

De nadruk ligt in La Maison vooral op Belgische jazz (hoewel ook zoveel mogelijk rond internationale jazz wordt verzameld), en de werking hieromtrent heeft in het verleden al geleid tot de productie en uitgave van een (reeds vermelde) zesdelige cd-box met o.a. 'oral histories', *Histoire(s) du jazz à Liège: Temoignages. Documents. Musique*.³⁴ Medeverantwortelijk hiervoor is Jean-Pol Schroeder, jazzhistoricus, conservator van La Maison, en auteur van een biografie over Bobby Jaspar en van een boek over de Luikse jazzgeschiedenis. Bovendien is hij één van de weinige specialisten in de Belgische

---

³⁰ Per toeval stootte ik op het volgende verhaal over de saxofoon van Jean Robert (cf. link), dat alleszins aangeeft hoe weinig bedachtzaam er met instrumenten wordt omgesprongen: <http://keepswinging.blogspot.com/2009/12/jean-roberts-sax-eeen-tastbare.html>.

³¹ <http://www.maisondujazz.be/new>.

³² <http://www.maisondujazz.be/comblain/RetropectiveComblain/index.html>.

³³ <http://www.maisondujazz.be/new/content/view/12/27>.

³⁴ <http://www.sundancejazz.be/albums/histoireliege.htm>.

jazzgeschiedenis, waarover hij onder meer een tweejarige cursusreeks heeft gegeven in La Maison.³⁵

Hoewel het doelpubliek van La Maison zowel niet-kenners als professionelen omvat, merkt Schroeder (die in het kader van het vooronderzoek is geïnterviewd) toch vooral een typisch 'jazzpubliek' op. Het publiek voor de lezingenreeksen bestaat voornamelijk uit gepensioneerden, dat van het documentatiecentrum vooral uit studenten en journalisten die het centrum consulteren in het kader van een eindwerk of artikel. Uitzonderlijk melden zich muzikanten aan, wat wellicht te wijten is aan de beperkte collectie bladmuziek in La Maison. Anderzijds is de audiovisuele collectie van La Maison du Jazz absoluut de moeite waard om te exploreren op onbekende, interessante muziek.

Bij navraag naar de noden en behoeften van La Maison, volgen de 'usual suspects' als antwoord, namelijk een tekort aan middelen, tijd en plaats. Er wordt gehoopt dat de stad Luik in de toekomst een andere locatie kan voorzien, want La Maison barst momenteel uit zijn voegen. De werking wordt verder bemoeilijkt door het ontbreken van experts in jazz(erfgoed). La Maison du Jazz en zijn conservator Jean-Pol Schroeder zijn 'incontournable' bij elke werking rond Belgisch jazz(erfgoed), o.m. in functie van het maken van promotie.

Aan Vlaamse zijde heeft het *Jazz Centrum Vlaanderen* in Dendermonde (gesticht in 2004) een soortgelijke werking. Het profileert zich als bewaarplaats, belangenbehartiger en documentatiecentrum maar fungeert daarenboven als een klein jazzmuseum. De collectie is veel beperkter dan deze van La Maison, en legt bovendien sterk de nadruk op de 'oude stijl jazz' of Traditional Jazz. Occasioneel organiseert het Jazz Centrum Vlaanderen tentoonstellingen of educatieve voorstellingen (vooral voor scholen). Het archief is ter plaatse te raadplegen; het bestaat vooral uit lp's (die allemaal geïnventariseerd zijn en digitaal doorzoekbaar in een PDF-bestand)³⁶, hoewel ook andere klank- en beeld dragers aanwezig zijn. Daarnaast is er een bescheiden bibliotheek, heel wat fotomateriaal, tijdschriften, affiches, muziekinstrumenten en ephemera (bv. de typische Mardi Graskralen).

Het Jazz Centrum Vlaanderen wil naar eigen zeggen "een aanvulling zijn op de reeds bestaande jazzcentra die zich eerder concentreren op andere segmenten van de jazzmuziek, zoals de moderne jazz".³⁷ Vanuit het JCV is een grote verbondenheid met de jazz uit New Orleans, onder meer door de nauwe samenwerking met de vlakbij gelegen traditionele *Honky Tonk jazz Club*. Anderzijds heeft het archief van het Jazz Centrum een open acquisitieprofiel en bijgevolg ook – althans volgens zijn missie – minder relevant erfgoed. De relevantie van het JCV ligt dan ook vooral in het bewaren en documenteren van een specifieke jazzstroming die anders eerder (onbedoeld) zou worden verwaarloosd in andere archieven. Ook in België speelde de traditional jazz, zoals deze stroming officieel wordt genoemd, in de jaren vijftig een rol in de ontwikkeling van de jazz, maar verdwijnt deze maar al te vaak in de plooien van de geschiedenis.

Gevraagd naar de noden en wensen antwoordt het Jazz Centrum dat er behoefte is aan een grotere erkenning van 'hun' jazzstijl. Verder maakt het melding van plaatsgebrek, maar er is hoop dat de stad Dendermonde in de toekomst een nieuwe locatie ter beschikking stelt.

Tot slot is er in Sint-Joost-ten-Node het Jazzstation.³⁸ Door administratieve ontwikkelingen en financiële problemen is dit niet het oorspronkelijk geplande jazzmuseum geworden, maar een

---

³⁵ <http://www.maisondujazz.be/new/content/view/204/82>.

³⁶ http://www.jazzcentrumvlaanderen.be/p_04.html.

³⁷ M. Heuvinck e.a., *Jazz Centrum Vlaanderen. Documentatie- en promotiecentrum voor traditionele jazz en blues. Uitgave 1*. Dendermonde: eigen beheer, 2006. Welke andere centra hier bedoeld worden, is niet duidelijk. Mogelijk worden La Maison du Jazz of zelfs Jazzstation bedoeld, dat rond diezelfde periode als het JCV werd opgericht, toen nog vanuit een museumfunctie. Deze centra concentreren zich echter niet exclusief op moderne jazz.

³⁸ http://jazzstation.be/cms/jazzstation.php?lang=nl&page=accueil_nl.php.

actieve speelplek; hoewel het ook over een (kleine) verzameling zou beschikken. Voor de organisatie van lessenreeksen werkt het Jazzstation samen met La Maison du Jazz. Daarnaast is in Jazzstation de administratieve zetel van Les Lundis d'Hortense gevestigd, de belangenvereniging van Waalse en Brusselse jazzmusici. Het is onduidelijk wat er met het aanwezige erfgoedmateriaal gaat gebeuren. Ook hier ontbreekt het aan gespecialiseerde medewerkers en de nodige middelen. Wel beschikken het Jazzstation over enkele ruimtes die zich uitstekend zouden lenen voor (kleine) expositie. Het Jazzstation kan dus een interessante partner bij tentoonstellingen, bij voorkeur in combinatie met concerten.

Tot slot blijkt dat Sabam niet langer een bewaarplaats is van bladmuziek aangezien de toegezonden partituren ter erkenning van auteursrecht na 'goedkeuring' gewoon worden teruggestuurd. Dit was vroeger anders, aangezien de afdeling BAP (nu Sabam Cultuur) ter promotie een aantal volumes met Belgische jazzthema's uitbracht. Er is bij Sabam gepeild naar de beschikbaarheid van dit volume (*Jazz Themes of Belgian Composers*). Naar alle verwachting beschikt Sabam ook over de inzendingen van de jaarlijkse compositiewedstrijd (voor onuitgegeven Belgische jazzcomposities) van Jazz Hoeilaart International Contest.

3.6.2. Archieven

In de strikte definitie van 'archief' zijn er slechts enkele plaatsen en personen die in aanmerking komen.³⁹ In de eerste plaats denken we dan aan de archieven van jazzmusici. Het spreekt voor zich dat nog tal van niet-bevraagde musici grote hoeveelheden bladmuziek, digitaal materiaal, audiomateriaal en literatuur voor eigen gebruik bezitten. Aangezien de scheiding componist/uitvoerder in de jazz veel moeilijker te maken is dan bv. in de klassieke muziek en er veel gearrangeerd wordt ter plaatse, staat de 'gefixeerde' partituur in de jazz veel minder centraal. Het is dus niet mogelijk om de gemakkelijk te definiëren groep van componisten als startpunt voor een overzicht te nemen, wat bij klassieke muziek wel kan. Een overzicht geven van privéarchieven van jazzmusici is bijgevolg zeer moeilijk en wellicht weinig zinvol.

Daarnaast zijn nog enkele andere archieven te vinden in diverse bewaarinstellingen, hoewel deze vaak eerder op andere facetten van het fenomeen jazz toegespitst zijn. Voor de relatie tussen jazz en Vlaamse literatuur zijn bv. het Archief van Stichting Labris (Letterenhuis, Antwerpen) en het Archief Willy Roggeman (Universiteitsbibliotheek, Gent) relevant.

Het grootste en interessantste archief is zonder twijfel dat van de VRT. De audiotheek, het muziekarchief, het beeldarchief en het documentenarchief bevatten een schat aan informatie rond jazz van de oprichting van het NIR/INR in 1930 tot vandaag (hoewel veel materiaal van vóór WOII verloren is gegaan). Vooral in de audiotheek en het muziekarchief zijn omvangrijk, hoewel ook het beeldarchief een schat aan materiaal bezit. Het geluidsmateriaal omvat registraties van eigen producties (*Jazz Middelheim*, studio-opnames, live-captaties) en externe concerten, interviews, documentaires, etc. Dit materiaal bevindt zich op allerhande klankdragers en wordt volledig ontsloten en gedigitaliseerd. Hiervoor werd eerst het bedreigde materiaal onder handen genomen, en vervolgens het relevante materiaal dat nog voor uitzendingen wordt gebruikt. Momenteel worden ook de klassieke muziek en jazz gedigitaliseerd en ontsloten (in de eerste plaats de eigen producties). Gezien de lange traditie van huisensembles is er zonder twijfel veel uniek materiaal te vinden. Dit geldt ook voor de

---

³⁹ Samengevat en vereenvoudigd is een archief de verzameling materiaal die organisch werd gevormd en gebruikt bij het uitvoeren van de activiteiten van die archiefvormer.

jazz: al in 1936 werd het NIR jazzorkest o.l.v. Stan Brenders opgericht.

Het enige 'externe' probleem van deze instelling is dat de openbare omroep geen publieke archiverings- of erfgoedfunctie heeft.⁴⁰ Bijgevolg is dit bijzonder waardevolle archief in principe niet publiek toegankelijk. Het is voor onderzoekers occasioneel mogelijk om zaken op te vragen en zelfs (onder strikte voorwaarden) tegen betaling te kopiëren, maar dit behoort niet tot de hoofdtaak van de VRT. Tegenwoordig wordt wel af en toe een pareltje uit het beeldarchief op de Cobra-website gepost.

Er werd al gewag gemaakt van de jazzensembles in dienst van de openbare omroep. Het is dan ook logisch dat heel wat muziek werd geschreven voor deze ensembles, bijna uitsluitend door Belgische componisten/arrangeurs. Het archief dat de bladmuziek van deze voormalige ensembles huisvest is niet op de VRT zelf te vinden. Toen het BRTN Filharmonisch Orkest onafhankelijk werd van de openbare omroep en werd omgedoopt tot Vlaams Radio Orkest (nu Brussels Philharmonic), verhuisde de muziekbibliotheek mee, inclusief het gedeelte 'lichte muziek' (nu te vinden in de sectie 'genre'). Sindsdien kampt de collectie met een huisvestingsprobleem. Het is verder onmogelijk om een zicht te krijgen op wat er zich aan jazz in deze bibliotheek bevindt. Immers, ook hier is er geen publieke archiverings- of erfgoedfunctie. De nadruk ligt voornamelijk op bigband en bezettingen met orkest. In principe is het mogelijk om als (extern) ensemble of muzikant materiaal uit te lenen, maar dit wordt momenteel slechts zeer uitzonderlijk gedaan. De bibliotheek staat momenteel immers uitsluitend ten dienste van het Vlaams Radio Orkest en Koor en is onderbemand, waardoor al jaren niet meer aan inventarisatie en ontsluiting wordt gedaan.

3.6.3. Collecties

Drie grote collecties hebben een exclusieve nadruk op Belgische jazz, en deze zijn alle ontstaan vanuit privé-initiatief.

De grootste collectie is de eerder vermelde verzameling van Robert Pernet (1940-2001).⁴¹ Na het overlijden van Pernet werd ze opgekocht door de Koning Boudewijnstichting en in bruikleen gegeven aan het Muziekinstrumentenmuseum te Brussel, die de opdracht kreeg om haar te bewaren en wetenschappelijk te ontsluiten. In een eerste fase (2002-2004) heeft dit geleid tot een tentoonstelling, een publicatie en een dubbel-cd met onuitgegeven Belgische jazzopnames uit het verleden. Nadien was er een werknemer in dienst om deze collectie, die qua typologie zowat allesomvattend is, verder te ontsluiten; de man die hiervoor instond is intussen niet meer in dienst van het MIM en werd niet vervangen. In de komende jaren valt wellicht geen verdere ontsluiting of valorisatie van de collectie te verwachten, hoewel bij aanvang van het project een tweede tentoonstelling was aangekondigd. Ook de inventarisatie van de immense collectie 78 toerenplaten en andere waardevolle opnames (acetaten, tapes, cd's, etc.), die apart werden ontsloten door een interne specialist, ligt inmiddels stil aangezien deze man binnenshuis andere opdrachten heeft gekregen.

Deze unieke collectie wordt gelukkig in uitstekende omstandigheden bewaard en is (ondanks de slechts gedeeltelijke inventarisatie) ter plaatse te bestuderen door externen. Het beluisteren en bekijken van audiovisueel materiaal is niet mogelijk, maar bij hoge uitzondering (bv. bij niet-commerciële unieke stukken) wordt gezocht naar oplossingen om bepaald materiaal alsnog te beluisteren, te digitaliseren en zelfs te kopiëren.

---

⁴⁰ Het 'interne' probleem is het gekende middelen- en manschappentekort.

⁴¹ <http://www.roerend-erfgoed.be/patrimoine/Collections.aspx?id=165634&LangType=2067>.

De tweede collectie is deze van Albert Michiels (1923-2008), die een schat aan stukken over Jazz Hoeilaart bevat, waaronder briefwisseling, fotomateriaal, affiches, persknipsels, audio- en video-opnames en partituren. De collectie ligt momenteel in de Antwerpse conservatoriumbibliotheek te wachten op ontsluiting; projectsubsidie hiervoor werd aangevraagd en inmiddels toegekend. Tot dusver werd zeer weinig ruchtbaarheid wordt gegeven aan de aanwezigheid van de collectie in de bibliotheek; de collectie werd gelukkig alvast gevrijwaard is van verval.

De derde grote collectie (officieel betiteld als fonds) is deze van radiomaker Marc Danval (1937).⁴² Zijn collectie kwam in 2010 terecht in de muziekafdeling van de Koninklijke Bibliotheek, waar ze actief ontsloten wordt. Geregeld duiken stukken uit het Danvalfonds op in de online-aanwinstenlijst. De collectie omvat ongeveer 6000 78 toerenplaten (op aanvraag te beluisteren in de leeszaal van de muziekafdeling), bladmuziek, documentatie, affiches, etc. Zwaartepunten van het fonds zijn het archief van het voormalige theater *L'Alhambra* en stukken over Toots Thielemans, Robert Goffin en het Franse chanson. Het fonds is op afspraak te consulteren.

Tot slot zijn er nog tal van privécollecties te vermelden. Net zoals bij de privéarchieven van musici is het moeilijk een totaaloverzicht te krijgen. Enkele van de grootste collectioneers zijn bekend, maar er zijn ongetwijfeld nog tal van onbekende verzamelaars met interessant materiaal. Hoewel het moeilijk is toegang te krijgen tot deze verzamelingen of zich een beeld te vormen van hun inhoud, leverde het vooronderzoek van Resonant enkele interessante pistes op die in de toekomst kunnen worden geëxploreerd.

3.7. Onroerend en immaterieel erfgoed

De relevantie van onroerend erfgoed binnen dit vooronderzoek lijkt relatief beperkt. Kleinere cafés of clubs (zoals de Brusselse *La Rose Noire*, Jean Omer's *Le Boeuf sur le Toit* en het experimentele *De Kaai*) die een belangrijke rol speelden in de Belgische jazzgeschiedenis hebben hun activiteiten stopgezet, werden overgenomen of veranderden van naam of functie.⁴³ De enige nog bestaande zaken – voor zover ons bekend – zijn L'Archiduc in de Dansaertstraat in Brussel, dat lange tijd uitgebaat werd door Stan Brenders en waar nog steeds zijn vleugelpiano staat,⁴⁴ het voormalige Paleis voor Schone Kunsten (nu Bozar) en de zalen van de Antwerpse Zoo (of de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde). In deze laatste locaties werden reeds in de jaren dertig jazzwedstrijden ('tornooien') gehouden en stonden later verschillende grote internationale namen op het programma.

Zowel Bozar als de Antwerpse Zoo werden gecontacteerd over de mogelijke aanwezigheid van jazz erfgoed in dearchieven. Geen van beide instellingen kon hier onmiddellijk op antwoorden.⁴⁵ De kans bestaat evenwel dat alle interessant materiaal reeds meegenomen is door privéverzamelaars.

---

⁴² http://www.kbr.be/collections/musique/patrimoine/fonds/danval_nl.html.

⁴³ Zie <http://lacunar.org/B.Coleman-in-Brussels1955.html> en <http://keepswinging.blogspot.com/2009/10/jean-robert-de-belgische-boeuf-sur-le.html>.

⁴⁴ <http://www.archiduc.net/home.html>.

⁴⁵ In het geval van de Antwerpse Zoo, dat zijn archief in het Felixhuis heeft ondergebracht, lijkt het weinig waarschijnlijk dat er nog veel te vinden is. De archivaris van Bozar heeft toegezegd om het archief te doorzoeken op relevant materiaal.

Omtrent het immateriële jazerfgoed werd nog nauwelijks actie ondernomen. Nochtans schuilt hierin een belangrijk aspect van het Belgische jazerfgoed, namelijk de *oral history* waarbij musici en andere relevante personen worden bevraagd omtrent hun muziekbeleving in het verleden. Een dergelijke bevraging kan immateriële praktijken in kaart brengen, zoals de spontane werking van de reeds vermelde Brusselse jazzclub *De Kaai*, wat een belangrijke inspiratiebron en voedingsbodem was voor een hele generatie jazzmusici. Onder meer in de Verenigde Staten en Groot-Brittannië werden met succes soortgelijke projecten ondernomen.⁴⁶ Hoewel er in België al één belangrijk project rond mondelinge overlevering werd uitgevoerd, het reeds vermelde *Histoire(s) du jazz à Liège: Temoignages. Documents. Musique*, gaapt hier nog een grote leemte in onze erfgoedwerking. Deze lacune moet dringend worden ingevuld als we nog enkele sleutelfiguren van de Belgische jazz aan het woord willen laten voor dit onmogelijk wordt.

---

⁴⁶ Zie <http://newarkwww.rutgers.edu/IJS/OralHistory.html> en <http://sounds.bl.uk/TextPage.aspx?page=backgroundOral-history-of-jazz-in-Britain>.

4. HET JAZZNETWERK

Er zijn enkele problemen wanneer we trachten een bruikbaar netwerk te schetsen. Om te beginnen hebben de erfgoedsector en de jazzsector slechts zeer occasioneel en oppervlakkig contact met elkaar. Bovendien valt een aantal instellingen tussen de twee categorieën in, zoals La Maison du Jazz en het Jazz Centrum Vlaanderen.

De erfgoedsector heeft geregeld overleg, maar enig beleid omtrent of coördinatie van jazz erfgoed lijkt niet aan de orde. Daarenboven lijken niet alle instellingen even geïnteresseerd in of bekommerd om jazz erfgoed. De sector geeft ook aan niet over de nodige expertise te beschikken om op gepaste wijze met dit specifieke erfgoed om te gaan (selectie bij giften, waar en wat te zoeken bij een actief aankoopbeleid, etc.).

De jazzsector is zo mogelijk nog problematischer. Er bestaan tal van formele en informele contacten, maar het jazzmilieu draait in grote mate op 'DIY' ('do it yourself'): het merendeel van de jazzmusici zoekt en organiseert zelf concerten, schrijft en zoekt zelf repertoire, doet zelf aan promotie, marketing en management, etc.). Er zijn – althans voor Vlaanderen – geen officiële of zichtbare belangenverenigingen, er is geen sectoroverleg of overlegorgaan. Jazzmusici in Vlaanderen slagen er schijnbaar moeilijk in zich te verenigen, hoewel er in Wallonië wel een belangenbehartiger is, Les Lundis D'Hortense. Deze bestaat sinds 1976 en organiseert zelf concerten (vergelijkbaar met de JazzLab Series), geeft een maandblad uit en staat mee in voor de koepelwebsite Jazz in Belgium.⁴⁷ Zo vertegenwoordigt ze in principe alle Belgische jazzmusici, hoewel opvalt dat slechts zeer weinig Vlamingen hierbij aangesloten zijn. Aan Vlaamstalige kant is in 2010 voor het eerst een poging geweest om een soort 'Staten Generaal' van de jazz te houden, het Jazz#Forum. Hieruit bleek hoe moeilijk het is om de ganse sector, die bestaat uit musici, journalisten, promotoren, managers, clubeigenaars en festivalorganisatoren, te verenigen. Er was heel wat wantrouwen tussen deze verschillende groepen, vooral over de financiële aspecten. Hoewel een nieuwe editie van dit jazz#Forum⁴⁸ gepland is op 13 maart 2012, is er zeker nog geen sprake van een gecoördineerd en efficiënt sectoroverleg. De aan de sector inherente vluchtigheid van jazzensembles bemoeilijken dit overleg verder. Musici hebben veel onderlinge contacten, maar spelen zelden langdurig in dezelfde band, en treden bijgevolg minder als één blok naar buiten.

Concreet betekent dit dat er geen éénduidige en eenvoudige manier is om de sector te bereiken. Er zijn de websites van het Muziekcentrum Vlaanderen, Muziekmozaïek en Jazz in Belgium en het tijdschrift Jazzmozaïek, maar musici raadplegen of lezen deze niet of nauwelijks. Hoewel deze vier media zeker moeten worden gebruikt als communicatiemiddel zijn ze niet bruikbaar als eerstelijnscommunicatie. De enige maar omslachtige manier om het grootste deel van de sector te bereiken is het rechtstreeks sturen van een nieuwsbrief of nieuwsflash, gekoppeld aan een website of digitaal portaal voor meer concrete informatie. Aangezien jazzfestivals traditioneel de plaatsen zijn waar zowel liefhebbers (publiek) als musici in groten getale aanwezig zijn, is een zichtbare aanwezigheid op deze festivals aan te raden.

---

⁴⁷ <http://www.leslundisdhortense.be/public>.

⁴⁸ <http://www.jazzlabseries.be/jazzforum/sectordag-jazz-21-september-2010>.

In wat volgt onderscheiden we een aantal categorieën. De lijst bevat organisaties en personen die op de hoogte moeten worden gehouden van wat er reilt en zeilt op vlak van jazzvergoed en zij die mogelijk actief bij projecten kunnen worden betrokken. De meesten gaven dit zelf aan in de gevoerde interviews, anderen worden vanwege hun relevante positie automatisch als betrokken partij beschouwd.

4.1. Bewaarinstellingen / archieven / collectiebeheerders

- Conservatoriumbibliotheek Antwerpen (Jan Dewilde)
- Conservatoriumbibliotheek Brussel (Johan Eeckeloo)
- Conservatoriumbibliotheek Gent (Roos Van Driessche)
- Conservatoriumbibliotheek Lemmens (Lies Koopman)
- Bibliotheek Muziekinstrumentenmuseum (Claire Chantrenne)
- Koninklijke bibliotheek, afdeling muziek (Marie Cornaz)
- VRT muziekarchief/audiotheek (Chris Steyaert)
- Muziekbibliotheek VRO/VRK (Emmanual Sproelants)
- Bozar (Veerle Soens)
- Jazzcentrum Vlaanderen (Jacky Wielandt)
- La Maison du Jazz de Liège et de la Communauté Française (Jean-Pol Schroeder)

4.2. Belangenverenigingen en intermediaire organisaties

- Muziekcentrum Vlaanderen (Katrien Van Remortel)
- Muziekmozaïek (Filip Verneert & Vincent de Laat)
- Les Lundis d'Hortense

4.3. Onderwijsinstellingen

- Conservatorium Antwerpen (Els Smedts – Chris Mentens)
- Conservatorium Brussel (Piet Nijsten – Chris Mentens)
- Conservatorium Gent (departementshoofd Maarten Weyler – Frederik Goossens)
- Lemmensinstituut Leuven (Peter Hertmans – Tom Mahieu – Matthias Heyman)
- Jazzstudio – Tritonus vzw (Ondine Quackelbeen – Matthias Heyman)

4.4. Onderzoekers & academici

- Leon Lhoëst (onderzoeker-musicus)
- Matthias Heyman (onderzoeker-musicus)
- Kris Defoort (onderzoeker-musicus)
- Lieven Van Ael (musicoloog)
- Jean-Pol Schroeder (musicoloog)
- Maarten Weyler (musicoloog)
- Frederik Goossens (docent)
- dr. Matthijs De Ridder (onderzoeker)
- prof. dr. Walter van de Leur (onderzoeker, Nederland)

4.5. Andere relevante instellingen & organisaties

- Hnita-jazz Club (Heist-op-den-Berg; Peter Anthonissen)
- Kunstencentrum De Werf (Brugge; Rik Bevernage)
- Vzw Jazz & Muziek (Gent Jazz & Jazz Middelheim)
- Brosella Jazz (Brussel)
- Jazz in 't Park (Gent)
- Parkjazz (Kortrijk)
- Brussels Jazz Orchestra (Koen Maes, Frank Vaganée)

4.6. Journalisten & pers

- Bernard Lefèvre (Jazzmozaïek)
- Bart Cornand (Knack)
- Didier Wijnants (De Morgen)
- Marc Van den Hoof (ex-Klara)
- Jeroen Revalk (Cobra.be)
- Georges Tonla Briquet (freelance journalist)

4.7. Musici (selectie)

Om te komen tot een jazzfergoedbeleid dat gesteund wordt door de jazzsector zelf is het op termijn uiteraard belangrijk om voldoende musici alert en bewust te maken en hun actieve steun te verkrijgen. Tijdens het vooronderzoek toonden musici als Frank Vaganée, Peter Hertmans en Johan Vandendriessche zich alvast zeer enthousiast. Nu we merken dat ook het Manifest Jazzfergoed (Bijlage 1) enthousiast wordt onthaald, rekenen we er op dat deze bijval ook zal leiden tot een succesvol netwerk dat het jazzfergoed verder ondersteunt.

Wil u zelf vondsten of activiteiten over jazzfergoed melden (concerten, onderzoek, projecten) of heeft u zelf interesse om actief mee te werken aan de opsporing en valorisatie van jazzfergoed, aarzel dan niet om Resonant te contacteren. Op de Resonant-website (www.muzikaalerfergoed.be) vindt u behalve de jazz-themapagina ook een intekenlijst voor de nieuwsflash jazzfergoed.

5. BELANGRIJKSTE VASTSTELLINGEN

Uit gesprekken en bronnenonderzoek zijn verschillende lacunes, problemen en onduidelijkheden omtrent het Belgische jazzerfgoed aan het licht gekomen. Deze vallen samen te vatten in enkele grote lijnen. Aangezien de werking rond Belgische jazzerfgoed een groot onontgonnen terrein is, valt er heel wat te melden en is nog veel werk te verrichten vooraleer we kunnen spreken van een gecoördineerd en efficiënt jazzerfgoedbeleid. Hieronder volgen alvast de belangrijkste vaststellingen, zowel positieve als negatieve.

5.1. Geen Vlaamse maar Belgische jazz

Hoewel er niet specifiek de nadruk op werd gelegd dat het vooronderzoek handelde over jazzerfgoed in Vlaanderen en Brussel, viel op dat de meerderheid van de bevroegden aangaven dat een geografische opdeling weinig zinvol is. Jazz is al sinds zijn bestaan in België volkomen tweetalig, en blijft dat tot op heden: “jazz is het laatste tricolore bastion”.⁴⁹ Bovendien was de jazz tot in de jaren vijftig veelal in Brussel geconcentreerd, met het Frans als voertaal. Daarnaast trokken veel Belgische jazzmusici naar Parijs of Duitsland (Keulen, Berlijn). Hoewel er uiteraard ook meer lokale of stedelijke scènes waren waar uitsluitend één taal werd gesproken, valt er geen strikte opdeling te maken en kunnen we spreken van één nationale scene zonder taalbarrières. Er zijn tal van voorbeelden, zoals de perfect tweetalige Antwerpse saxofonist Jack Sels en de Tongerenaar Fud Candrix, de Vlamingen in de RTB-Big Band en de Franstaligen in de BRT-Big Band. Ook wat betreft het jazzerfgoed is er een grote verwevenheid tussen de verschillende gemeenschappen. Resonant dient uiteraard enkel het erfgoed in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op zich te nemen, maar nauw overleg met de Franstalige instellingen dringt zich op om samen het Belgische jazzerfgoedveld zo inclusief mogelijk te beslaan.

5.2. Het erfgoedveld is werkbaar en hanteerbaar

Op het eerste zicht is het jazzerfgoedveld relatief beperkt. Hoewel het onmogelijk is om op drie maanden een totaaloverzicht te krijgen van alle aspecten van het Belgische jazzerfgoed, ben ik er toch van overtuigd dat er een correct eerste, maar voorlopig beeld is verkregen. Ik vermoed dat er naast de drie grote collecties nog meer relevante collecties zullen opduiken in de toekomst. Wat betreft literatuur, onderzoek en evenementen zijn er nog niet erg veel acties geweest. Dat maakt dat de jazzerfgoedsector in al zijn versplinterdheid toch relatief overzichtelijk is. Mits een goed ondersteunde en gecoördineerde werking is het mogelijk om binnen het tijdsbestek van enkele jaren een grondige basis te leggen voor de toekomst. Jazzmusici actief betrokken krijgen zal altijd een uitdaging blijven, maar met een goede promotie is sensibilisatie van deze sector zeker mogelijk.

---

⁴⁹ Telefonisch gesprek met Bart Cornand (Knack) naar aanleiding van dit vooronderzoek.

5.3. Weinig bekendheid/vertrouwdheid met erfgoedsector

Uit de eerste contacten werd meteen duidelijk dat slechts weinigen al gehoord hadden van Resonant, andere erfgoedinstanties, of *Muziekbank Vlaanderen*. Hoewel een respect voor de traditie ingebakken zit de jazzsector, viel daarnaast ook op dat er slechts een oppervlakkige kennis was wat betreft ons nationale jazerfgoed. De meesten konden wel enkele voorbeelden van collecties of acties geven, maar dit bleef meestal beperkt tot de valorisaties rond de collectie-Pernet of de collectie-Michiels. Ook La Maison du Jazz en het Jazz Centrum Vlaanderen werden soms aangehaald, hoewel het exacte doel van de centra niet steeds kon worden geduid.

Daarnaast is quasi niemand echt vertrouwd met de Belgische jazzgeschiedenis. Ook musici nemen slechts zelden andere Belgische muziek dan hun eigen composities op in hun repertoire. Wel zijn de meesten geïnteresseerd of zelfs enthousiast om meer te vernemen of mee te werken aan een jazerfgoedwerking. De beperkte bekendheid en vertrouwdheid met jazerfgoed heeft dan ook vooral te maken met het volgende punt.

5.4. Versplinterd erfgoed met moeilijke 'toegang'

Het is gebleken dat informatie omtrent ons jazerfgoed vinden relatief omslachtig en tijdrovend is. In een tijd waarin de meeste informatie maar een muisklik verwijderd is, is niemand geneigd om uren te spenderen aan het uitpluizen van een wirwar aan websites of aan het traceren van niet meer verkrijgbare publicaties en opnames. Voor wie echt zoekt is er wel betrouwbare informatie te vinden (wat onder meer blijkt uit de talrijke thesissen), maar deze informatie is nu erg 'verborgen'. Daartegenover staat dat de gemakkelijk te vinden informatie vaak onbetrouwbaar is: als je de zoekterm 'Belgische jazzgeschiedenis' in Google intikt is één van de eerst hits een Wikipedia-artikel met verouderde en incomplete informatie en nauwelijks enige bronvermelding (duidelijk gebaseerd op een gedateerde BRT-documentaire). Met ander woorden, de toegang vinden tot en wegwijzen raken in het erg versplinterde erfgoed is niet evident. Ook hier is coördinatie aan de orde.

5.5. Grote gebrek aan bladmuziek en audiovisueel materiaal

Eén van de grootste problemen wat betreft ons jazerfgoed is het ontbreken van zowel bladmuziek als audiovisueel materiaal, wat zowel door musici als anderen in de bevraging werd bevestigd. Zelfs online zijn er haast geen transcripties te vinden van Belgische jazzthema's (met uitzondering van Toots Thielemans' *Bluesette*). Wel is er een *European Real Book* waar enkele Belgische composities in zijn opgenomen van René Thomas, Philip Catherine, David Linx en Diederik Wissels.⁵⁰

In Nederland heeft men deze lacune omtrent het nationale jazerfgoed recent trachten in te vullen met de uitgave van een *NL Real Book*, dat bovendien verkrijgbaar is aan een erg lage prijs (15€) en jaarlijks zal worden aangevuld met nieuwe composities (wellicht online te downloaden). Het verdient aanbeveling om de verantwoordelijke voor de publicatie, Walter van de Leur, te contacteren om inzicht te krijgen in zijn werkwijze. Een soortgelijk boek met uitsluitend Belgische jazzcomposities zou alvast in de onderwijssector dankbaar gebruikt worden, onder meer voor een thema-ensemble of als basis voor de lessen arrangement. Daarnaast kan het ook andere groepen inspireren om dit vergeten maar kwalitatief hoogstaand repertoire opnieuw te verklanken.

---

⁵⁰ <http://www.shermusic.com/eurojazz.htm>.

Een zo mogelijk nog groter probleem werd opgemerkt in de gesprekken, namelijk het ontbreken van klank- en beeldopnames. Slechts een zeer beperkt aantal opnames is verkrijgbaar via gespecialiseerde websites. Via *Youtube* is wel wat Belgische jazz te beluisteren (echter zelden te bekijken), maar hier moet je erg goed weten naar wie of wat je op zoek bent, want met algemene zoektermen kom je er niet. Van heel wat topgroepen (Mauve Traffic, Placebo, BRT-jazzorkest, Jack Sels, Nasa Na, Jean Omer, Herman Sandy, etc.) is helemaal niets verkrijgbaar, tenzij op zeldzame (en bijgevolg dure) lp's.

In het verleden werden wel twee verzamelcd's uitgebracht, *50 Years of Belgian Jazz* (Tauro, 1988) en *Jazz in Little Belgium: de Verzameling Robert Pernet* (Koning Boudewijnstichting, 2003, met nooit eerder uitgegeven opnames) die echter niet meer verkrijgbaar zijn. (Eventuele heruitgaven of nieuwe compilaties zou den alleszins van harte worden verwelkomd door de sector en zijn publiek.)

Tot slot is ook beeldmateriaal bijzonder zeldzaam. Op het internet is bijna geen Belgisch jazz-beeldrfgoed te vinden. Nochtans zijn in de VRT- en RTBF-archieven zonder twijfel pareltjes te vinden. Op de VRT-cultuursite *Cobra* worden geregeld concertfragmenten geplaatst, bv. in het kader van Jazz Middelheim. Verder zijn hier enkele fantastische en zeldzame captaties terug te vinden met onder meer Francis Bay, Placebo en de BRT-Big Band met Michel Herr en Philip Catherine, al zijn ze moeilijk terug te vinden op de site. Films die relevant zijn voor Belgische jazz, zoals *Just Friends* (Marc-Henri Wajnberg, 1993) werden nooit commercieel uitgebracht op VHS of DVD.

5.6. Weinig aandacht in onderwijs

Wellicht om dezelfde redenen wordt geen of weinig aandacht geschonken aan de Belgische jazzgeschiedenis in de opleidingen aan instellingen voor hoger muziekonderwijs. Willen we dat de toekomstige generaties gemakkelijker hun weg vinden naar ons jazzerfgoed, dan is dit een noodzakelijke stap. Integratie in de lessen jazzgeschiedenis, een thema-ensemble rond Belgische jazz, voorbeelden uit het Belgische jazzgeschiedenis gebruiken in de lessen van harmonie, arrangement, eartraining, etc.: er zijn tal van mogelijkheden om erfgoed te integreren in het pedagogische curriculum.

Gezien het gebrek aan aandacht voor jazz in de musicologische afdelingen is vanuit deze hoek echter geen academische sturing of ondersteuning te verwachten. Via de conservatoria en het Lemmensinstituut zijn evenwel onderzoeksprojecten mogelijk, maar ook daar ontbreekt het voorlopig nog aan academici met kennis ter zake. Misschien wordt in de toekomst wél een onderzoeksgemeenschap of studiegroep mogelijk die uitsluitend werkt rond de Belgische jazzgeschiedenis.

5.7. Geen standaardgeschiedenis

Een echt betrouwbaar referentiewerk omtrent de Belgische jazzgeschiedenis ontbreekt maar zou voor zowel professionelen als het geïnteresseerde publiek zeer welkom zijn. Een dergelijk werk over onze eigen jazzgeschiedenis moet – idealiter – steunen op academisch onderzoek, maar dient zeker ook te worden geschreven voor een breder publiek.

5.8. Weinig experts/specialisten

Er is een tekort aan experts en specialisten omtrent de Belgische jazzgeschiedenis en bij uitbreiding het jazzerfgoed. Dit draagt niet bij tot een grotere interesse voor het jazzerfgoed vanuit de erfgoedsector of tot het regelmatig ondernemen van initiatieven. In combinatie met de beperkte vertrouwdheid met erfgoed in de jazzsector zorgt dit voor een soort 'laissez-faire'-houding en weinig actieve toenadering tussen beide sectoren. Gelukkig zijn er enkele uitzonderingen op, met name La Maison du Jazz en de muziekafdeling van de Koninklijke Bibliotheek, die recent haar acquisitieprofiel verbreedde.

5.9. Geen of beperkte ontsluiting

De ontsluitingsproblematiek heeft duidelijke oorzaken: door beperkte middelen – een structureel probleem voor de jazz- en de erfgoedsector – is er een gebrek aan mensen en tijd om te beginnen met de ontsluiting van de verworven collecties (collectie-Michiels) of om deze verder te zetten (collectie-Pernet). De enige collectie die momenteel volledig ontsloten wordt, is de collectie-Danval in de Koninklijke Bibliotheek. Ook vanuit de jazzsector is er weinig vraag naar ontsluiting. Dit mag niet verwonderen, gezien de beperkte vertrouwdheid met de beschikbare collecties.

5.10. Weinig coördinatie/samenwerking

Dat het jazzerfgoed erg versplinterd is, is inmiddels voldoende aangehaald. De drie grote collecties zijn zonder onderling overleg verworven, er is weinig contact tussen La Maison du Jazz en andere relevante organisaties zoals het Jazzcentrum Vlaanderen en het Muziekinstrumentenmuseum, er is geen onderzoeksgemeenschap, en de reeds ondernomen evenementen rond het Belgische jazzerfgoed krijgen vaak maar beperkte ruchtbaarheid. Een nationaal jazzarchief is in België niet (meer) mogelijk.

Bijgevolg is een centraal gecoördineerde jazzerfgoedwerking een minimumvereiste, die op lange termijn zeker zijn vruchten zal afwerpen.

Conclusie

Het Belgische jazzerfgoed lijkt zich dus in een vicieuze cirkel te bevinden. De eerste noodzakelijke stap is dan ook het doorbreken van deze patstelling door ons erfgoed zoveel mogelijk onder de aandacht te brengen bij een zo breed mogelijke doelgroep. "It takes two to tango": pas dan kunnen de *beide* sectoren geïnteresseerd raken en tot actie worden aangespoord. In het volgende hoofdstuk worden enkele concrete voorstellen geformuleerd om bovenstaande vaststellingen te verhelpen.

6. NAAR EEN GECOÖRDINEERDE JAZZERFGOEDWERKING

Volgend op de bovenstaande vaststellingen zal nu worden gezocht naar een aantal mogelijkheden om deze problemen op te lossen of te verbeteren. Ik heb ervoor gekozen om de voornaamste vaststellingen elk apart aan te kaarten en er een of meerdere concrete oplossingen voor te geven gevolgd door een verdere duiding. Uiteraard dient te worden nagegaan wat de relevantie en haalbaarheid is van de voorgestelde stappen. In se zijn alle voorstellen lange-termijn projecten, hoewel een aantal prioritair zijn. Daarnaast valt er ook een onderscheid te maken tussen langdurige en eenmalige projecten. Beiden categorieën beogen echter een lange-termijneffect, hoewel sommige een specifiek eindpunt hebben (bv. de heruitgave van een opname). De eerste noodzakelijke ingrepen staan maar staan afzonderlijk vermeld in hoofdstuk 7.

6.1. Langere termijn projecten

Een grotere zichtbaarheid creëren

De vicieuze cirkel dient te worden doorbroken. Dit kan door ons jazzfergoed zo vaak en zo goed mogelijk in de kijker te zetten. Een eerste, absoluut noodzakelijke stap hiervoor is de aanmaak van een digitaal portaal. Deze website dient enerzijds alle mogelijke informatie rond het Belgische jazzfergoed te bundelen en beter toegankelijk te maken, en fungeert anderzijds als extern communicatiekanaal. Op die manier wordt het mogelijk om alle relevante nieuwtjes snel te verspreiden (zie het volgende punt). Daarnaast dient zoveel mogelijk gebruik te worden gemaakt van de reeds bestaande kanalen, zoals de websites van het Muziekcentrum Vlaanderen, Muziekmozaïek en Les Lundis D’Hortense, en het trimesterieel blad *Jazzmozaïek*. De communicatie dient niet enkel in het Nederlands te gebeuren om te streven naar een internationale uitstraling.

Erfgoed centraliseren en toegang faciliteren

Een gespecialiseerd digitaal portaal is het meest bruikbare ‘tool’; het hoort bij de verwachtingen van het publiek en versterkt de professionele uitstraling van de sector. Het portaal moet streven naar een hoge nieuwswaarde door geregelde updates en nieuwsberichten die het publiek prikkelen en aansporen om terug te keren, bv. door het toevoegen van een blog geschreven door een expert ter zake, die telkens een nieuw stukje erfgoed of geschiedenis belicht. Het portaal moet ook professionalisme uitstralen zodat het na verloop van tijd wordt aangezien als een volwaardige partner binnen de sector, nationaal en internationaal. Bij voorkeur is deze site drietalig. Tot slot wordt de site bij voorkeur gemakkelijk door Google en andere zoekmachines opgepikt, zodat geïnteresseerden in een mum van tijd naar de relevante informatie worden geleid. Dit lijkt absoluut prioritair als start- of ijkpunt voor een werking omtrent ons Belgische jazzfergoed.

Resonant als kenniscentrum

Het werd reeds opgemerkt dat er nauwelijks overleg is, dat er weinig kennis wordt gedeeld en dat er slechts occasioneel samenwerking is tussen bewaarinstellingen, onderwijsinstellingen en onderzoekers. Resonant kan hierin het verschil maken door informatie te centraliseren en toegankelijk te maken, en door een aantal initiatieven in samenwerking met relevante instellingen en personen initiatieven op te starten. Idealiter meldt de erfgoed- en jazzsector spontaan al zijn relevante activiteiten (in de breedste zin van het woord, dus ook nieuwe websites, uitgaven, tentoonstellingen, concerten, onderzoeken, artikels, etc.) aan Resonant zodat het de informatie kan verspreiden aan alle geïnteresseerden.

Aansturing onderzoek

Er zijn geen experts die voldoende thuis zijn in het jazzerfgoed (met uitzondering van La Maison du Jazz) of in de Belgische jazzgeschiedenis. Resonant kan trachten om zoveel mogelijk het onderzoek dat toch wordt gevoerd te stimuleren of te ondersteunen. Verder kan Resonant proberen de toegang tot bronnen te faciliteren en op het niveau van het onderwijs beginnen te werken (zie verder). Hopelijk ontstaat er op termijn een onderzoeksgemeenschap waarin interdisciplinaire, gecoördineerde en wetenschappelijk verantwoorde samenwerking mogelijk is.

6.2. Eenmalige projecten

Stimuleren en intiëren van (her)uitgaven

Musici en docenten geven aan dat zij een groot gemis aan bladmuziek ervaren. Een realbook of een site waar je arrangementen van de grote bigbands uit ons jazzverleden kan bekijken of (al dan niet tegen betaling) downloaden zou ertoe stimuleren om deze muziek te spelen of als lesmateriaal te gebruiken. Het loont de moeite om na te gaan of er een Belgisch realbook kan worden samengesteld. Over de werkwijze kan raad worden ingewonnen bij prof. dr. Walter van de Leur, projectleider is van het eerder vermelde *NL Real Book*. Bij de realisatie dient een aantal hordes te worden genomen, waaronder de selectie, de transcripties, de uitgave, het klaren van de rechten, etc. Het uiteindelijke boek moet goedkoop genoeg zijn zodat ook studenten het willen aankopen. Bij voorkeur wordt het jaarlijks aangevuld zodat het via het internet voor een klein bedrag kan worden geupdated. Een alternatieve of voorlopige optie is het samenstellen van een digitale online verzameling (in PDF), die eveneens geregeld kan worden aangevuld en bovendien minder duur en omslachtig is dan een gedrukt exemplaar.

Het tweede luik van dit probleem is evenmin eenvoudig op te lossen. Er is heel wat audiomateriaal beschikbaar, maar er zijn nauwelijks labels bereid het (in heruitgave of nieuw) uit te geven gezien de lage commerciële waarde. Niettemin is hier vraag naar. Daarnaast bevat het VRT-archief zonder twijfel nog tal van pareltjes waar nauwelijks iemand weet van heeft. Hoewel uit dit archief in principe niet zomaar kan worden geput voor commerciële uitgaven, zijn er in het verleden al enkele uitgaven gerealiseerd op basis van deze collectie, zoals *The Complete Jack Sels* (Vogel Records), of meer recent de compilatie rond Etienne Verscheuren, *Mister Blue* (BRT; heruitgave door Dino Music).

Twee opties kunnen hier worden nagegaan.

Eenzijds is er de mogelijkheid om de reeds genoemde box *Jazz in little Belgium: de Verzameling Robert Pernet* opnieuw te laten uitgeven. Hiervoor dient uiteraard contact te worden opgenomen met de Koning Boudewijnstichting; vooralsnog lijkt deze echter niet van plan waren deze dubbel-cd opnieuw uit te geven.

Anderzijds is er de optie om zelf een compilatiecd of meerdere themacd's uit te brengen (wat het Nederlands jazz Archief geregeld doet).⁵¹ Resonant heeft al eerder meegewerkt aan cd's, dus misschien is ook een jazz-compilatiecd mogelijk. Dit vraagt het nodige werk omtrent rechten, middelen, distributie, selectie, etc., maar een verzorgde uitgave met de nodige promotie kan zowel ons jazzergoed als Resonant op de kaart zetten in de sector. Bovendien is er duidelijk vraag naar, wat de kansen op een break-even vergroot. Eventueel kan gewerkt worden met een te downloaden versie, die alvast een lagere productiekost heeft dan een hard copy. Uiteraard moet ook hier worden gezocht naar mogelijke partners. Hiertoe behoren bijvoorbeeld De Werf, dat niet enkel een kunstencentrum is maar ook het grootste jazzlabel in Vlaanderen, en September Records (Hans Kusters Music), dat in het verleden al enkele heruitgaven rond de Belgische jazzgeschiedenis verzorgde.

Aansturing publicatie

Het gebrek aan interesse bij onderwijs, vele musici en het publiek is naast de audiovisuele lacune ook te wijten aan het ontbreken van referentiewerken over de Belgische jazzgeschiedenis. Er is wel een aantal publicaties dat een zeer beperkt overzicht biedt, vaak gebaseerd op het pionierswerk van Pernet, maar het ontbreekt nog aan een gedegen overzichtswerk. Tijdens het vooronderzoek bleek dat er interesse is voor een dergelijke publicatie; Resonant kan hierin mogelijk een sturende en coördinerende rol spelen door de praktische en administratieve aspecten op zich te nemen (contacten met uitgeverijen, rechten van illustraties en opnames, etc.) en door een auteursteam samen te stellen dat deze omvangrijke taak op zich neemt. Een dergelijk team bestaat wellicht minimaal uit twee of drie auteurs met voldoende achtergrond in algemene en Belgische jazzgeschiedenis, voldoende schrijvervaring en voldoende ervaring in (bronnen)onderzoek. Verdere voorwaarden voor een inhoudelijk sterke realisatie is een kritische omgang met oudere literatuur over de Belgische jazzgeschiedenis (bv. Pernet) en aansluiting bij het meest recente academisch jazzonderzoek. Het geheel kan worden aangevuld door thema-bijdragen (bv. in de vorm van kaderstukken) door andere experts (bv. Jean-Pol Schroeder over de Luikse jazzscene). Tot slot zou het werk een enorme meerwaarde krijgen als het vergezeld zou gaan van een overzichtscd, zodat meteen ook aan de vorige lacune wordt tegemoet gekomen. Zoals reeds gezegd moet het werk grondig academisch onderbouwd zijn, maar tegelijkertijd voldoende gericht op een breed (niet-specialistisch) publiek. Zo zou het werk uitstekend passen binnen de werking van bv. Uitgeverij Davidsfonds, waar het dan ook als syllabus bij een mogelijk bijbehorende lessenreeks kan worden gebruikt, of kan Uitgeverij Acco aangesproken worden.

Aansturing onderwijs

Als we willen dat de komende generaties de kennis van en vertrouwdheid met ons nationaal jazzergoed als vanzelfsprekend gaan beschouwen, dan moeten we ervoor zorgen dat het onderwijs zich bewust wordt van en zich informeert over dit ergoed. Zoals reeds aangehaald kan dit door vermelding in de lessen jazzgeschiedenis (of zelfs door uitdiepingsmodules), via een thema-ensemble met uitsluitend 'traditionele' Belgische jazzcomposities, door muziekvoorbeelden (zowel genoteerd als auditief) uit ons jazzverleden te gebruiken in de lessen harmonie, arrangement, eartraining, etc. In eerste instantie dienen de docenten jazzgeschiedenis te worden overtuigd om een minimum aan auditieve voorbeelden uit de Belgische jazzgeschiedenis te gebruiken, om niet uitsluitend naar Amerikaanse jazz te verwijzen, maar ook vergelijkingen te maken met de Belgische (en Europese) jazz. Ook in de

---

⁵¹ <http://www.jazzarchief.nl/diensten/cds.html>.

onderzoeksondersteunende vakken (heurisitiek, scriptiebegeleiding, etc.) zouden de betreffende docenten de jazzstudenten moeten verwijzen naar de eerder genoemde website als startpunt voor hun onderzoek. Dit is echter slechts een eerste stap. Daarnaast is het nodig alle jazzcoördinatoren overtuigd te krijgen van dit idee, zodat zij de overige docenten kunnen sturen naar dit Belgische jazzerfgoed. Als het goed aan boord wordt gelegd, en het materiaal wordt beschikbaar gemaakt, dan lijkt het mogelijk om het jazzerfgoed een plaats te geven binnen het hoger muzikonderwijs.

Daarnaast is het mogelijk om op termijn ook op andere gebieden in te zetten, bv. via een lessenreeks rond Belgische jazz bij Davidsfonds Universiteit Vrije Tijd. Ook implementatie in het Deeltijds Kunst Onderwijs (DKO) is mogelijk, bv. in de lessen Algemene Muziek Cultuur (AMC). Het probleem is echter dat hier geen geformaliseerd leerplan voor bestaat (elke leerkracht vult dit grotendeels zelf in) en dat de leerkrachten vaak niet over de relevante kennis beschikken. Misschien is het mogelijk om modellessen voor het DKO te maken, analoog aan wat Matrix doet voor de hedendaagse muziek. Het lijkt echter belangrijker om in eerste instantie het hoger muzikonderwijs te bereiken en te doordringen van ons jazzerfgoed.

Algemene problemen

Tot slot wil ik ook nog de aandacht vestigen op een aantal algemene problemen waar Resonant weinig concreet aan kan verhelpen, maar die een efficiënte jazzerfgoedwerking wel kunnen beïnvloeden. Daarom is het belangrijk dat deze zaken minstens geweten zijn en mogelijk in een breder kader kunnen worden aangekaart, bv. bij erfgoedsectoroverleg.

(Inter)nationale communicatie

Ondanks het gemengde karakter van de Belgische jazzgroepen zelf, blijft er binnen België toch een taalbarrière: zo lezen Vlamingen minder snel een Franstalige publicatie en vice-versa, wat uiteraard niet altijd opportuun is voor een gecoördineerde (samen)werking omtrent ons nationale erfgoed. Maar het probleem gaat verder dan dat. Als we op verloop van tijd ook een internationale uitstraling willen genieten wat betreft ons (jazz)erfgoed, zijn Engelstalige publicaties en uitgaven absoluut nodig. Hierin heeft de Koning Boudewijnstichting exemplarisch gewerkt, aangezien zowel hun boek als de (liner notes van de) dubbel-cd in zowel het Nederlands, het Frans als het Engels zijn verschenen. Ook sommige websites, zoals deze van het Muziekcentrum Vlaanderen en *Jazz in Belgium* zijn in deze drie talen te bekijken. Hoewel dit niet geheel strookt met de missie van Resonant, is het mijns inziens toch opportuun om meertalige publicaties en communicatie te stimuleren, zeker als het grotere evenementen of acties aangaat. Misschien is het zelfs mogelijk om het digitale portaal eveneens in het Engels en Frans te verzorgen, net zoals het Muziekcentrum Vlaanderen dat doet. Na verloop van tijd kunnen zo ook buitenlandse jazzerfgoedorganisaties geïnteresseerd geraken en kan er internationale samenwerking ontstaan.

Tanende interesse voor onderzoek in het onderwijs

Hierboven spreken we van Engelstalige publicaties. Idealiter is er hiervoor aansturing vanuit het academisch onderwijs. Wanneer we echter vaststellen dat in geen enkele universitaire opleiding aandacht wordt besteedt aan jazz (zelfs niet in een internationale context) en dat bovendien academische jazzvakken en -onderzoek ontbreken, wordt het erg moeilijk om goede jazzacademici op te leiden. Dat hiermee het onderzoek naar de Belgische jazzgeschiedenis erg wordt bemoeilijkt, is vanzelfsprekend.

Gebrek aan ontsluiting, audiovisuele opnamen en bladmuziek

Een structureel middelentekort ligt aan de basis van de gebrekkige ontsluiting, zelfs van de hoger genoemde, van het verval geredde collecties. Nog groter is het gebrek aan bladmuziek en audiovisueel materiaal. In wezen sluit dit gedeeltelijk aan bij het vorige punt, aangezien er een enorme bladmuziekcollectie voor bigband en orkest verborgen zit in de muziekbibliotheek van het VRO/VRK, net zoals er een schat aan audiovisueel materiaal verstopt zit in de archieven van de VRT. Verder zijn verschillende op vinyl uitgebrachte opnames dringend aan heruitgave toe zodat deze fantastische muziek door een volgende generatie kan worden ontdekt. Verder speelt ook de beperkte commerciële waarde van jazz in het algemeen, die niet aanspoort tot heruitgave. Een eenduidige structurele oplossing is hier niet meteen voor te vinden.

7. DE EERSTE NOODZAKELIJKE INGREPEN

Behalve de genoemde structurele problemen zijn er kwesties waar mogelijk wel oplossingen voor te vinden zijn. Sommige zaken zijn relatief eenvoudig en snel te verhelpen, anderen vragen dan weer heel wat moeite of voorbereidend en onderhoudend werk.

Behoud en toegang tot de jazz-collectie van de VRO-bibliotheek

De aanwezigheid van heel wat jazz-bladmuziek in de huidige bibliotheek van het Vlaams Radio Orkest en Koor (de voormalige VRT- en N.I.R.-muziekbibliotheek) is in dit rapport al meermaals aan bod gekomen. Deze bibliotheek bezit een grote hoeveelheid waardevol jazzerfgoed: de volledige collectie jazz en lichte muziek (samengebracht onder de noemer “genre”) bevat meer dan 15.000 items; de precieze verhoudingen zijn niet bekend. De jazz in de collectie werd bijeengebracht voor en door de verschillende jazzensembles van de omroep sinds 1936. Dit is echt bedreigd erfgoed: de collectie is momenteel in containers opgeslagen, is niet toegankelijk voor geïnteresseerden en slechts beperkt ontsloten via een evenmin toegankelijke steekkaartencatalogus. Naast de collecties-Pernet, Danval en Michiels is deze verzameling bladmuziek één van de grote collecties in ons land. Het in veilige omstandigheden bewaren, ontsluiten en toegankelijk maken ervan is dan ook een absolute prioriteit voor ons nationale jazzerfgoed.

Initiatie van een digitaal portaal

Zoals reeds eerder is aangetoond is het dringend nodig om de vicieuze cirkel van het Belgische jazzerfgoed te doorbreken, en om dit verborgen en vergeten erfgoed zo zichtbaar mogelijk te maken en geregeld onder de aandacht te brengen. Daarnaast dient alle informatie gecentraliseerd te worden zodat ze gemakkelijker toegankelijk wordt. Dit alles is mogelijk via een eigen, dynamisch digitaal portaal dat als ijkpunt voor de sector kan dienen. Het is de allereerste noodzakelijke stap om te kunnen beginnen werken rond ons jazzerfgoed.

Eerste contacten voor samenwerking leggen

Het is noodzakelijk om zo continu en prominent mogelijk zichtbaar te zijn, bv. op de grotere Vlaamse jazzfestivals. Er zijn er slechts enkele, en de twee grootste worden bovendien uitgebaat door dezelfde organisatie (vzw Jazz & Muziek o.l.v. Bertand Flamang). Er moet worden nagegaan of Resonant een (éénmalige of bij voorkeur structurele) samenwerking kan opstarten met deze festivals (Gent Jazz, Jazz Middelheim, Jazz in 't Park, Brosella Jazz en tweejaarlijks ook Parkjazz. Vooral Jazz in 't Park kiest steeds weer kiest voor bijna uitsluitend Belgische jazz, hoewel ook alle andere geregeld Belgische groepen programmeren; in principe zijn dus alle festivals relevant. Op alle festivals zijn ook stands aanwezig, dus is het zeker mogelijk dat ook Resonant hier met een stand aanwezig is. Het materiaal kan minstens bestaan uit een brochure over het vermelde digitaal portaal, of met publicaties over of opnames van Belgische jazzerfgoed. Dat maakt dit erfgoed voor het publiek meteen ‘tastbaar’. De aanwezigheid op festivals is belangrijk aangezien dit jaarlijks de plaatsen zijn waar op korte tijd de grootste concentratie aan jazzmusici én –liefhebbers samenkomt. Wie hier de aandacht trekt, bereikt meteen een substantieel doelpubliek.

Initiatie ‘Oral History Project’

Een ‘oral history project’ is verschillende malen in de gesprekken als prioritair aangegeven. Er is momenteel zeer weinig bronnenmateriaal beschikbaar dat de musici en mensen uit de sector zelf aan het woord laat, en dit wordt als een gemis ervaren. Zoals reeds vermeld is in het verleden een aantal vergelijkbare zaken gerealiseerd (zoals de cd-box rond Luikse jazz en het anecdotisch boekje *Belgische jazzveteranen vertellen*, Plume 2004), maar dit is verre van toereikend. In het buitenland vonden reeds soortgelijke projecten plaats. Daarom is het belangrijk om een nieuw ‘oral history project’ op te starten waarbij sleutelfiguren uit de Belgische jazzgeschiedenis worden bevraagd. Gezien de (zeer) hoge leeftijd van sommigen van deze mensen is dit absoluut prioritair; er zijn nog tal van deze pioniers onder ons die we moeten interviewen nu het nog kan. Het is de enige manier waarop de mensen achter de muziek zelf aan het woord kunnen komen en dit stukje immaterieel erfgoed kan bewaard worden voor het nageslacht.

Dit is een duur en tijdrovend project en moet daarom ook meteen grondig wordt aangepakt. De gesprekken mogen zeker niet uitsluitend anecdotisch zijn, maar de muzikale en sociologische context terdege duiden. Daarom is het noodzakelijk dat een team van experts (bv. een musicoloog, een historicus, een muzikant, een journalist, etc.) wordt samengesteld dat vanuit deze invalshoeken een vragenlijst opstelt en een keuze maakt van de interviewees. Daarnaast zou een professioneel interviewer met voldoende kennis van de Belgische jazzgeschiedenis deze gesprekken moeten kunnen voeren. In principe is een audio-opname voldoende, of kan een video-opname online worden geplaatst, begeleid door een korte beschrijving (maar zonder een tijdrovende transcriptie). Elke geïnteresseerde kan dan zelf beslissen op welke manier hij met dit materiaal omspringt (zelf alsnog transcriberen, slechts gedeeltes beluisteren, etc.).

Mocht dit (nog) niet mogelijk zijn, dan is het misschien een optie om zoveel mogelijk bestaande interviews en gesprekken te centraliseren. Hiervoor kan een oproep worden gelanceerd om neergeschreven of opgenomen interviews met musici en mensen uit de jazzsector te verzamelen. Een dergelijke oproep wordt dan ook het best gericht aan sleutelgroepen zoals journalisten en studenten, naast een algemene oproep op het internet. Zonder al te grote inspanningen kan zo toch al een basis wordt gelegd voor een ‘oral history’ van de Belgische jazz. Hoe onvolledig en inconsistent ook (types vragen, inhoud, lengte, etc.), het zou alvast een begin zijn waarna op termijn een ‘echt’ wetenschappelijk project kan worden opgestart.

Daarnaast zijn er enkele minder dringende zaken die bovendien relatief eenvoudig, kosteloos en met een minimum aan tijd te bewerkstelligen zijn.

Localisatie privéverzamelaars

Tijdens het vooronderzoek kwamen enkele sporen aan het licht die wegens tijdsgebrek niet werden opgevolgd. Zo beschikken enkele verzamelaars mogelijk over een erg interessante collectie waarvan de exacte inhoud en reikwijdte niet bekend is. Daarenboven kunnen gesprekken met deze verzamelaars ons dan weer op het spoor zetten van andere verzamelaars, aangezien dit gespecialiseerd wereldje vooral draait rond ‘ons-kent-ons’.

Prospectie archief van Bozar

Het archief van Bozar (het voormalige Paleis voor Schone Kunsten) werd nog niet doorzocht op relevant jazzfergoed. Aangezien deze zaal al in de jaren '30 geregeld jazzconcerten organiseerde, eerst amateurtoernooien en nadien de grote binnen- en buitenlandse namen, is het mogelijk dat er in deze archieven nog heel wat relevant materiaal te vinden is. Mogelijk is er administratie te vinden, naast affiches en programmablaadjes. En wie weet duikt er wel een onbekend opname op zoals dat de laatste jaren in het Amsterdamse Concertgebouw af en toe gebeurde (waarop deze opnames werden uitgebracht door het Nederlands Jazz Archief).⁵²

2027

Tot slot: 2027 is een bruikbaar ankerpunt in een jazzfergoedwerking. In 1927 werd de eerste jazzopname met uitsluitend Belgen gerealiseerd, wat van 2027 een honderdjarig jubileum maakt. Mits de nodige coördinatie, samenwerking, expertise en broodnodige promotie kan hiervan een uitgebreide 'happening' worden gemaakt, waarin het Belgische jazzverleden uitgebreid in de kijker komt via tentoonstellingen, uitvoeringen, opnames, publicaties, etc., zodat het de nationale media haalt. 2027 is pas over vijftien jaar, maar een dergelijk 'nationaal' evenement vergt heel wat organisatie. Het lijkt dus interessant om hier al enkele ballonnetjes over op te laten zodat ook andere instellingen hier alvast over kunnen beginnen nadenken.

---

⁵² <http://www.jazzarchief.nl/diensten/cds.html>.

MANIFEST JAZZERFGOED

Wat volgt is een visietekst, of beter nog, een manifest. Deze tekst kan fungeren als een *mission statement*, een beginselverklaring ondertekend door vertegenwoordigers uit de hele jazzsector.

Jazzerfgoed in Vlaanderen & Brussel: onbekend maakt onbemind

Dat België een schare aan jazz-toptalent bezit is inmiddels algemeen bekend. Met onder meer het Brussels Jazz Orchestra, Philip Catherine, Aka Moon, Jef Neve, Octurn, David Linx, Bert Joris, Kris Defoort en Toots Thielemans mogen we apetrots zijn op het toptalent dat uit ons kleine België is voortgekomen. En ook de volgende generatie staat klaar om de fakkel over te nemen, denken we maar aan Robin Verheyen, Jozef Dumoulin en Lander Gyselinck.

Dat we met *Aux Frontières du Jazz* (R. Goffin, 1932) de publicatie van 's werelds allereerste 'serieuze' boek over jazzgeschiedenis op onze conto mogen schrijven is minder geweten. Dat we met de bigbands onder leiding van Stan Brenders, Fud Candrix en Jean Omer rond de Tweede Wereldoorlog grote sier maakten in heel West-Europa weet ook niet iedereen. Wie kent voormalige toptalenten als het Luikse triumviraat van Bobby Jaspar, René Thomas en Jacques Pelzer, de vroege fusionbands *Mauve Traffic* en *Placebo*, of vergeten namen als Willy Albimoor, Francly Boland en René Goldstein? In de jaren vijftig en zestig was 't Stad' misschien nog niet van "A", maar op vlak van jazz wel al van Jack Sels; onze Belgische revivalbands stonden stevast in de finales van internationale tornooien, en met de BRT-Big Band en het BRT-jazz Orkest beschikten we gedurende meer dan twintig jaar over twee van de beste jazzensembles in Europa. Het zijn maar enkele voorbeelden van de topkwaliteit die de jazz in België altijd al heeft gehad.

België heeft dus zonder meer een zeer rijk en boeiend, maar grotendeels onbekend en onontgonnen jazzverleden. Dit is op zijn minst wat vreemd voor een genre waarin het respect voor de traditie één van de pijlers vormt. Ons *jazzerfgoed* verdient meer aandacht, en de jazzsector kan hier enkel baat bij hebben. Een grotere aandacht voor ons eigen jazzerfgoed is wenselijk én noodzakelijk voor een sterkere internationale profilering van onze nationale jazz. In onze buurlanden merken we dat een gestructureerde erfgoedwerking de uitstraling en de reputatie van de jazz in én uit deze landen ten goede komt. De vorige generaties jazzmusici (en hun erfgoed) maken zo mee promotie voor de huidige generatie jazzmusici.

Een dergelijke werking vraagt uiteraard heel wat inzet en inspanning. Maar het is een haalbare kaart. Als we nu werk maken van een goed ondersteunde en gecoördineerde jazzerfgoedwerking is het mogelijk om binnen enkele jaren een goede basis te leggen voor de toekomst. Om deze basis te leggen moeten we kunnen bouwen en vertrouwen op de hele sector, zowel de musici als de media, zowel het onderwijs als het onderzoek, zowel de belangenbehartigers als de bewaarinstellingen. En daarbij vergeten we ons publiek uiteraard niet, want ook zij zijn een belangrijk deel van die sector.

Resonant en ondergetekenden willen zich dan ook samen met de hele jazzsector inzetten om het jazzerfgoed vanuit een gemeenschappelijk gedragen visie te erkennen, het gebruik ervan te stimuleren en te ondersteunen, en mee in te staan voor de sensibilisatie van erfgoedvormers en -dragers. Zo willen we actief meewerken aan een opwaardering van ons nationaal jazzerfgoed.

Onbekend maakt onbemind? Dankzij u in de toekomst misschien niet meer!

VRAGENLIJST JAZZ & ERFGOED

Algemeen

Het doel van het bezoek was het peilen naar aanwezige kennis over het jazzerfgoed, het peilen naar de bereidheid tot het opnemen van een rol in het jazzerfgoed, het peilen naar eventuele 'verborgen' kennis', promotie Resonant.

Kennis van (jazz)erfgoed

- Kent u Resonant?
- Wat verstaat u onder erfgoed binnen jazz?
- Heeft u weet van lokale collecties of archieven?
- Heeft u weet van concrete acties omtrent jazzerfgoed (bv. tentoonstellingen, verklankingen,...) in binnen- en buitenland?

Samen naar een visie over jazzerfgoed

- Is er volgens u nood aan een sectorgedragen jazzerfgoedbeleid in Vlaanderen en Brussel? Zo ja, wat zou het belang zijn voor u(w instelling)? Zo nee, waarom niet? Wat dan wel met jazzerfgoed?
- Ziet u in de praktijk een concrete uitwerking op musici wanneer ons jazzerfgoed beschikbaar/zichtbaar wordt? Wat is volgens u het belang van jazzerfgoed voor de huidige jazzscene? Wat kan jazzerfgoed in de praktijk betekenen voor jazzmusici?
- Hoe kunnen we het nogal abstracte begrip (en de achterliggende idee rond) 'jazzerfgoed' bij de musici zelf brengen? En bij het publiek?

Bewaarinstellingen

- Welk jazzerfgoed is aanwezig?
- Maakt jazz deel uit van het acquisitieprofiel? (Bent u er actief naar op zoek?)
- Welke afbakening hanteert u? (Welke collecties wel/niet aannemen en waarom?)
- Op basis waarvan voert u een selectie uit op de collecties zelf? (Alleen bladmuziek? Ook ephemera?)
- Hoe gaat u naar de toekomst toe omgaan met jazzerfgoed? (Deel van collectie? Wat met schenkingen? Kunnen/mogen we doorverwijzen naar u voor concrete samenwerking?)

Onderwijs / onderzoek

- Hoe ziet u de rol van het onderwijs op vlak van jazzerfgoed? Actief? Aandacht besteden tijdens opleiding? DKO-niveau? Enkel hoger? Ook op musicerend vlak (d.m.v. lesensemble met 'Belgisch' repertoire?)
- Zou Resonant concreet enkele vormingen/lessen mogen komen geven rond jazzerfgoed?
- Kan/wil u de betreffende docenten warm maken om aandacht te besteden aan jazzerfgoed binnen hun lessen? (eventueel minilespakket verspreiden? Minstens folder?)
- Kent u de Prijs van Resonant? Bent u bereid deze te promoten onder studenten?
- Heeft u nog mogelijke onderzoeksonderwerpen/voorstellen betreffende de Belgische jazzgeschiedenis (of breder?)

Uw concrete mening/medewerking

- Bent u bereid om mee te werken/te denken/een rol te spelen over/in de promotie en sensibilisatie van ons jazzerfgoed?
- Hoe ziet u concreet uw rol/participatie op vlak van jazzerfgoed?
- Wat zijn volgens u de directe noden/wensen/vereisten/behoefte op vlak van jazzerfgoed? Lokalisatie, ontsluiting, meer onderzoek, meer verklankingen, meer tentoonstellingen
- Heeft u hierover concrete ideeën?
- Wat is uw verwachting van de rol die een potentieel expertisecentrum gaat spelen in het jazzerfgoed?
- Moet er volgens u meer aandacht worden besteedt aan onze nationale jazzerfgoed? Op welk vlak? (bv. tentoonstellingen, ensembles meer 'Belgisch' repertoire, literatuur, media,...)
- Er zijn in het verleden reeds succesvolle commercieel valoriseerbare projecten geweest. Heeft u eventueel ideeën voor de (commerciële) valorisatie van jazzerfgoed? (cd-on-demand, soort iTunes tegen betaling,...)
- Hoe ziet u de digitalisering van jazzerfgoed? Moet er een online archief komen en wie ziet u deze het best beheren? Portaalsite?
- Is er volgens u nood aan één gecentraliseerd (fysiek) Vlaams of Belgisch jazzarchief?

Tot slot

- Zijn er nog bepaalde tips/adviezen die u ons kan geven omtrent jazzerfgoed? (te ontdekken collecties, etc.)
- Hoe sector bereiken, via welke kanalen? Andere personen die informatie kunnen geven, contactpersonen?

CONTACT

Voor vragen & suggesties kan u steeds terecht bij

Resonant vzw
Vlaams Centrum voor Muzikaal Erfgoed
Parijsstraat 72B
3000 Leuven

016 32 99 55
info@resonant.be
www.muzikaalerfgoed.be